TJLR THAI JOURNAL OF LEISURE AND RECREATION
Vol 1 Issue 1 (July - December 2026)
ACADEMIC ARTICLE

นันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทย: พลวัตการก่อรูป สถานะปัจจุบัน และทิศทางในอนาคต

RECREATION AND LEISURE IN THAILAND: FORMATION AND EVOLUTION, CURRENT STATUS, AND FUTURE DIRECTIONS

จีรนันท์ แก้วมา[1*] กัญญศร วัฒนาปัญญกุล[2] และ เตชภณ ทองเติม[3]
Jeeranan Kaewma[1*], Kanyasorn Wattanapanyakul[2] and Tachapon Tongterm[3]
[1]คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดนครนายก
[2]นักวิชาการอิสระ
[3]สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
[1]Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Nakhonnayok province
[2]Independent Scholar
[3]Department of Sports Science, Faculty of Liberal Arts and Science, Sisaket Rajabhat University, Sisaket province
[*]Corresponding author: Jeeranan Kaewma; Email: Jeerananka@g.swu.ac.th

Received: 2 October 2026 **Revised:** 25 October 2026 **Accepted:** 1 November 2026
DOI: https://doi.org/10.67909/TJLR.e271005

บทคัดย่อ

นันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยมีฐานรองรับด้านนโยบาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัย และวิชาชีพ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับโครงสร้างเชิงสถาบันยังต้องการการวิเคราะห์เชื่อมโยง บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนและสังเคราะห์ฐานมโนทัศน์และความสัมพันธ์ระหว่างนันทนาการกับการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างในบริบทสากล วิเคราะห์การก่อรูปและพลวัตของการรับ การแปลความหมาย และการปรับใช้แนวคิดในประเทศไทย โดยใช้คำศัพท์และมโนทัศน์เป็นประเด็นวิเคราะห์ร่วมในสี่มิติ ได้แก่ นโยบาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัย และวิชาชีพ วิเคราะห์สถานะปัจจุบันเทียบเคียงกับบริบทสากล และเสนอทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยใช้การทบทวนและสังเคราะห์เชิงบูรณาการจากวรรณกรรมวิชาการ งานวิจัย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเอกสารเชิงสถาบัน ผลการสังเคราะห์พบว่า ในระดับสากล นันทนาการกับการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างมีขอบเขตทับซ้อนกันภายใต้โครงสร้างเชิงสถาบันที่หลากหลาย สำหรับประเทศไทย นันทนาการปรากฏชัดผ่านชื่อและโครงสร้างเชิงสถาบัน ขณะที่องค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างกระจายอยู่ในนโยบาย เนื้อหาหลักสูตร และงานวิจัย ความแตกต่างของจังหวะการเปลี่ยนแปลงทางมโนทัศน์และสถาบันสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ร่วมกันของโครงสร้างต่างรุ่น โดยความแตกต่างบางส่วนเป็นการแบ่งหน้าที่ตามภารกิจ ความแตกต่างระหว่างชื่อหลักสูตรกับเนื้อหายังไม่เพียงพอที่จะยืนยันช่องว่างทางการศึกษา ขณะที่ข้อจำกัดชัดเจนกว่าอยู่ที่การประเมินคุณภาพของประสบการณ์และการเชื่อมข้อมูลการใช้เวลาระดับประชากรกับข้อมูลติดตามนโยบาย ส่วนระดับความเชื่อมโยงระหว่างกลไกวิชาชีพ คุณวุฒิ และสมรรถนะยังต้องการหลักฐานเพิ่มเติม ข้อเสนอหลักของบทความคือช่องว่างสำคัญอยู่ที่รอยต่อระหว่างองค์ประกอบที่มีอยู่มากกว่าการขาดโครงสร้างโดยสิ้นเชิง จึงเสนอทิศทางการพัฒนาด้านองค์ความรู้ การวิจัย และระบบข้อมูล การศึกษา วิชาชีพ และนโยบายและระบบประเมินผล ภายใต้กรอบสามระดับตามความพร้อม ได้แก่ การต่อยอดกลไกที่มีอยู่ การสร้างข้อตกลงร่วม และการพัฒนาเชิงสถาบันตามความจำเป็น โดยไม่กำหนดรูปแบบเชิงสถาบันไว้ล่วงหน้า

คำสำคัญ: นันทนาการ, การใช้เวลาว่าง, การศึกษาด้านการใช้เวลาว่าง, การก่อรูปเชิงสถาบัน

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

Abstract

Recreation and leisure in Thailand have foundations in policy, higher education, research, and professional practice, yet the relationship between concepts and institutional structures warrants further analysis. This article reviews the conceptual foundations and relationship between recreation and leisure studies internationally; examines the formation, reception, translation, and adaptation of these ideas in Thailand, using terminology and concepts as a shared analytical theme across four dimensions; analyzes current conditions against international scholarship; and proposes context-sensitive directions. An integrative review draws on academic literature, research, historical evidence, and institutional documents. Internationally, recreation and leisure studies overlap within diverse institutional arrangements. In Thailand, recreation is prominent in institutional names and structures, whereas leisure-related knowledge is distributed across policy, curricula, and research. Different tempos of conceptual and institutional change are associated with the coexistence of structures from different periods, some reflecting functional specialization. Differences between program titles and content alone cannot establish educational gaps. Clearer limitations concern the assessment of experiential quality and the linkage of population time-use data with policy monitoring. Connections among professional mechanisms, qualifications, and competencies require further evidence. The central proposition is that key gaps lie at the interfaces among existing components rather than in a complete absence of structures. Five development directions address knowledge, research and data systems, education, professional practice, and policy and evaluation. A three-level readiness framework emphasizes building on existing mechanisms, establishing shared agreements, and institutional development where necessary, without prescribing an institutional model in advance.

Keywords: Recreation, Leisure, Leisure studies, Institutional formation

บทนำ

นันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยมีพัฒนาการสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นเวลานาน โดยมีรากฐานก่อนการบัญญัติศัพท์ทางวิชาการและการจัดการศึกษาด้านนันทนาการเป็นหลักสูตรเฉพาะ การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมการใช้เวลาว่างของสยามชี้ให้เห็นว่า การรับระบบนาฬิกาและปฏิทินแบบตะวันตก ตลอดจนการขยายตัวของเศรษฐกิจตลาด มีส่วนเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบเวลาและความคิดเกี่ยวกับการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ โดยสัมพันธ์กับคุณค่าทางเศรษฐกิจและศีลธรรมในสังคม (Hongsaton, 2015) ในช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกัน ชนชั้นนำสยามรับและปรับรูปแบบการพักผ่อนหย่อนใจแบบตะวันตก ทั้งกีฬา งานอดิเรก การแสดง และการเดินทาง โดยเชื่อมโยงกับความทันสมัย การเข้าสังคม และการแสดงสถานะ ก่อนที่รูปแบบเหล่านี้จะแพร่ขยายไปสู่กลุ่มทางสังคมอื่น (วีรยุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549) หลักฐานทั้งสองสายสะท้อนความเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทสังคมสมัยใหม่ร่วมกัน แต่ให้น้ำหนักแก่ปรากฏการณ์ต่างกัน กล่าวคือ สายแรกมุ่งอธิบายความคิดและคุณค่าเกี่ยวกับเวลา ขณะที่อีกสายหนึ่งมุ่งอธิบายการรับและปรับรูปแบบการพักผ่อน เมื่อพิจารณาพัฒนาการเชิงสถาบันในระยะต่อมา พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและโครงสร้างการศึกษาเกิดขึ้นต่างช่วงเวลา โดยคำว่า “นันทนาการ (recreation)” ปรากฏในประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ขณะที่หลักสูตรซึ่งเปิดสอนในชื่อสาขาวิชาสันทนาการเมื่อ พ.ศ. 2525 ปรับชื่อเป็นสาขาวิชานันทนาการใน พ.ศ. 2542 แต่ภาควิชาต้นสังกัดยังคงชื่อเดิม และมาตรฐานตำแหน่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังปรากฏคำว่า “นักสันทนาการ” (เทศบาลเมืองสีคิ้ว, 2558; ภาควิชาสันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ม.ป.ป.) ขณะเดียวกัน การพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพดำเนินไปผ่านกลไกด้านการศึกษาและการผลิตบุคลากร (ฐิติมา ประมลบาล, 2555; ปรียาณัฐ บัวทองจันทร์ และคณะ, 2568) เมื่อพิจารณาร่วมกัน หลักฐานเหล่านี้ชี้ให้เห็นความแตกต่างของจังหวะการปรับตัวระหว่างภาษาและโครงสร้างเชิงสถาบัน แม้การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์เพียงอย่างเดียวจะยังไม่สามารถยืนยันการเปลี่ยนแปลงของฐานมโนทัศน์ทั้งหมดได้

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

การทำความเข้าใจพัฒนาการของนันทนาการไทยจึงจำเป็นต้องพิจารณาประวัติศาสตร์ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางมโนทัศน์ และการจัดวางองค์ความรู้ในระบบสถาบันควบคู่กัน

ในระดับสากล ความสัมพันธ์ระหว่างนันทนาการและการใช้เวลาว่างเป็นข้อถกเถียงทั้งในด้านความหมายของปรากฏการณ์และการจัดวางองค์ความรู้ในสถาบัน โดยเวลาอิสระ (free time) การใช้เวลาว่าง (leisure) นันทนาการ และการศึกษาด้านการใช้เวลาว่าง (leisure studies) มีพื้นที่ทับซ้อนกันแต่ให้น้ำหนักแก่การอธิบายแตกต่างกัน เวลาอิสระเน้นช่วงเวลาที่พ้นจากภาระหน้าที่ การใช้เวลาว่างครอบคลุมการกระทำ การรับรู้ ความเป็นอิสระในการเลือก และความหมายของประสบการณ์ ส่วนนันทนาการสัมพันธ์กับกิจกรรม การเข้าร่วม และการจัดโอกาสหรือบริการ รวมถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วม การมีเวลาอิสระจึงไม่ใช่เงื่อนไขเพียงพอของการเกิดประสบการณ์การใช้เวลาว่างที่มีความหมาย เนื่องจากประสบการณ์ดังกล่าวยังเกี่ยวข้องกับความเพลิดเพลิน แรงจูงใจ และคุณค่าที่บุคคลให้แก่สิ่งที่ตนกระทำ (Howe & Rancourt, 1990; Shaw, 1985, 1986) ความแตกต่างทางมโนทัศน์นี้สัมพันธ์กับข้อถกเถียงเชิงสถาบัน โดยบทอภิปรายใน Journal of Leisure Research ช่วงกลางทศวรรษ 1980 นำเสนอทั้งแนวคิดที่สนับสนุนการแยกบทบาททางวิชาการของการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างออกจากการเตรียมบุคลากรด้านสวนสาธารณะและนันทนาการ และแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างสองพื้นที่ (Burdge, 1985; Godbey, 1985; Goodale, 1985; Smith, 1985) ข้อถกเถียงดังกล่าวยังมีความสำคัญต่อการอธิบายพัฒนาการร่วมสมัยของสาขา โดย Mowatt (2021) แสดงให้เห็นความหลากหลายของประเพณีทางความคิดเชิงวิพากษ์ ขณะที่ Adie et al. (2025) สังเคราะห์มุมมองต่ออนาคตของการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างจากผู้แทนสมาคมวิชาการหกแห่ง และชี้ให้เห็นว่าสาขานี้พัฒนาขึ้นโดยไม่มีองค์กรกำกับกลางระดับโลกเพียงแห่งเดียว สอดคล้องกับข้ออภิปรายเกี่ยวกับลักษณะสหวิทยาการและความหลากหลายของการจัดวางองค์ความรู้ตามบริบททางสังคมและสถาบัน (Silk et al., 2017) หลักฐานเหล่านี้สะท้อนว่า ความแตกต่างระหว่างฐานความรู้กับโครงสร้างการศึกษาและวิชาชีพอาจเกิดจากการแบ่งหน้าที่ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ หรือความตึงเครียดระหว่างภารกิจของแต่ละสถาบัน การพิจารณาสถานะของนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยจึงควรใช้พัฒนาการสากลเป็นฐานเทียบเคียงเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยคำนึงถึงเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และสังคมของประเทศไทย มากกว่าการใช้รูปแบบของประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นบรรทัดฐาน

ความสำคัญของการทบทวนองค์ความรู้ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างเพิ่มขึ้นภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย ทั้งโครงสร้างประชากร เทคโนโลยีดิจิทัล รูปแบบการทำงาน ตลอดจนความสำคัญของสุขภาวะและความเสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสนันทนาการ การใช้เวลาว่างเกิดขึ้นได้ทั้งในพื้นที่กายภาพและพื้นที่ดิจิทัล โดยมีข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญของโอกาสและรูปแบบการเข้าร่วม (Crawford et al., 1991; Silk et al., 2016) สำหรับประเทศไทย การพิจารณาหลักฐานจากระบบข้อมูลและนโยบายร่วมกันสะท้อนความแตกต่างของสิ่งที่แต่ละระบบมุ่งอธิบาย งานวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจการใช้เวลาของประชากรหลายรอบจนถึง พ.ศ. 2558 ช่วยอธิบายการจัดสรรเวลาระหว่างการนอน กิจกรรมทางกาย และพฤติกรรมเนือยนิ่งตามช่วงเวลาและลักษณะประชากร แต่ข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ออกแบบขึ้นเพื่อวัดความหมายหรือคุณภาพของประสบการณ์นันทนาการโดยตรง (Liangruenrom et al., 2020, 2023) ขณะที่แผนปฏิบัติการด้านนันทนาการ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2566 ถึง 2570) ครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับการตระหนักรู้ การตัดสินใจเข้าร่วม และทักษะการใช้เวลาว่าง ควบคู่กับการกำหนดตัวชี้วัดด้านความสม่ำเสมอ ระยะเวลา และความถี่ของการประกอบกิจกรรม (กรมพลศึกษา, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับรายละเอียดตัวชี้วัดการประกอบกิจกรรมนันทนาการจนเป็นวิถีชีวิตของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 (กรมพลศึกษา, 2569) เมื่อนำหลักฐานเหล่านี้มาพิจารณาร่วมกัน จะเห็นว่าการวัดการจัดสรรเวลา การติดตามพฤติกรรมการเข้าร่วม และการประเมินคุณภาพของประสบการณ์เป็นระดับการอธิบายที่สัมพันธ์กัน แต่มีขอบเขตและหน้าที่แตกต่างกัน ระบบติดตามผลเชิงพฤติกรรมมีคุณค่าต่อการบริหารนโยบาย ขณะที่การทำความเข้าใจประสบการณ์นันทนาการยังต้องพิจารณาการรับรู้ ความเป็นอิสระ ความหมาย และเงื่อนไขการเข้าถึงของผู้เข้าร่วมเพิ่มเติม นอกจากนี้ งานจากบริบทนอกตะวันตกได้ตั้งคำถามต่อขอบเขตการอธิบายของแนวคิดการใช้เวลาว่างที่พัฒนาขึ้นในสังคมตะวันตก โดยเน้นความสำคัญของภาษา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม (Iwasaki et al., 2007; Mgonja, 2020) ข้อพิจารณาร่วมจากหลักฐานเหล่านี้จึงอยู่ที่ความสามารถในการเชื่อมโยงฐานมโนทัศน์ หลักฐานทางวิชาการ และกลไกเชิงนโยบาย เพื่ออธิบายนันทนาการและการใช้เวลาว่างในบริบทไทยได้อย่างครอบคลุม โดยตระหนักถึงทั้งหน้าที่เฉพาะและข้อจำกัดของหลักฐานแต่ละประเภท

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

องค์ความรู้ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยได้รับการพัฒนาผ่านงานศึกษาหลากหลายสาขา ทั้งประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของเวลาว่าง การรับและปรับรูปแบบการพักผ่อนหย่อนใจจากภายนอก การพัฒนาหลักสูตรและบุคลากร มาตรฐานวิชาชีพ นโยบายนันทนาการ และพฤติกรรมการใช้เวลาของประชากร (ฐิติมา ประมลบาล, 2555; ปรียาณัฐ บัวทองจันทร์ และคณะ, 2568; วีรยุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549) แม้งานเหล่านี้ช่วยอธิบายพัฒนาการในประเด็นต่าง ๆ แต่ยังต้องการการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางมโนทัศน์กับการจัดวางองค์ความรู้ในระบบนโยบาย การศึกษา การวิจัย และวิชาชีพ บทความนี้เสนอว่า ความแตกต่างของจังหวะการรับและปรับใช้มโนทัศน์กับการพัฒนาโครงสร้างเชิงสถาบันสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ร่วมกันของรูปแบบทางภาษา องค์ความรู้ และโครงสร้างที่ก่อรูปต่างช่วงเวลา โดยความแตกต่างเหล่านี้อาจเป็นการแบ่งหน้าที่ การปรับตัวตามบริบท หรือข้อจำกัดในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ซึ่งต้องวินิจฉัยตามหน้าที่และหลักฐานของแต่ละระบบ บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและสังเคราะห์ฐานมโนทัศน์ ขอบเขต และความสัมพันธ์ระหว่างนันทนาการและการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างในบริบทสากล เพื่อใช้เป็นกรอบเทียบเคียงสำหรับการวิเคราะห์บริบทไทย 2) วิเคราะห์การก่อรูปและพลวัตของการรับ การแปลความหมาย และการปรับใช้แนวคิดด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทย โดยใช้คำศัพท์และมโนทัศน์เป็นประเด็นวิเคราะห์ร่วมที่เชื่อมโยงพัฒนาการในสี่มิติ ได้แก่ นโยบาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัย และวิชาชีพ 3) วิเคราะห์สถานะปัจจุบันในสี่มิติดังกล่าว พร้อมระบุความสอดคล้อง ความแตกต่าง และช่องว่างเมื่อเทียบเคียงกับกรอบมโนทัศน์และพัฒนาการทางวิชาการในระดับสากล และ 4) สังเคราะห์ความท้าทายและเสนอกรอบทิศทางการพัฒนาองค์ความรู้ การวิจัย การศึกษา วิชาชีพ และนโยบายด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างของประเทศไทยในอนาคต โดยคำนึงถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดของบริบทไทย

บทความใช้แนวทางการทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมเชิงบูรณาการ (integrative review) เพื่อเชื่อมโยงหลักฐานต่างประเภทตามความเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาและขอบเขตของข้อสรุปที่แต่ละแหล่งรองรับได้ (Torraco, 2005; Whittemore & Knafl, 2005) เอกสารที่นำมาทบทวนประกอบด้วยวรรณกรรมเชิงมโนทัศน์และทฤษฎี งานวิจัย งานศึกษาทางประวัติศาสตร์ เอกสารนโยบายและราชการ หลักสูตรระดับอุดมศึกษา และเอกสารด้านวิชาชีพที่เผยแพร่ระหว่าง ค.ศ. 1985–2026 โดยใช้ผลงานทางประวัติศาสตร์ที่เผยแพร่ในช่วงดังกล่าวอธิบายเหตุการณ์ก่อนหน้านั้น แหล่งข้อมูลครอบคลุมวารสารวิชาการนานาชาติ Thai Journals Online (ThaiJO) คลังวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสารต้นทางจากหน่วยงานด้านนันทนาการ การกำหนดศัพท์บัญญัติ มาตรฐานตำแหน่ง และสถาบันอุดมศึกษา การวิเคราะห์จำแนกบทบาทของหลักฐานออกเป็นข้อกำหนดเชิงนโยบายและสถาบัน ข้ออธิบายทางวิชาการ และข้อมูลที่ยืนยันการปฏิบัติจริง เพื่อป้องกันการตีความเกินขอบเขตของเอกสาร ทั้งนี้ ใช้สี่มิติเป็นกรอบวิเคราะห์ ได้แก่ นโยบายในฐานะกลไกกำหนดเป้าหมาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในฐานะระบบถ่ายทอดความรู้และผลิตบุคลากร การวิจัยในฐานะกระบวนการสร้างและตรวจสอบองค์ความรู้ และวิชาชีพในฐานะพื้นที่นำความรู้ไปกำหนดสมรรถนะและแนวปฏิบัติ โดยมีคำศัพท์และมโนทัศน์เป็นประเด็นวิเคราะห์ร่วมที่เชื่อมโยงทั้งสี่มิติ คุณูปการของบทความอยู่ที่การอธิบายพัฒนาการและรอยต่อระหว่างองค์ความรู้กับโครงสร้างเชิงสถาบัน เพื่อจำแนกความแตกต่างตามภารกิจออกจากข้อจำกัดที่ควรได้รับการพัฒนา พร้อมเสนอกรอบทิศทางตามน้ำหนักของหลักฐานและความพร้อมของระบบ อย่างไรก็ตาม ข้อสังเคราะห์จำกัดอยู่ที่วรรณกรรมและหลักฐานเชิงสถาบันที่นำมาทบทวน โดยไม่ได้อ้างความครอบคลุมในลักษณะการทบทวนอย่างเป็นระบบ และยังไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนของความหมายและประสบการณ์การใช้เวลาว่างในชีวิตประจำวันของประชากรไทยได้โดยตรง

นันทนาการและการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างในบริบทสากล

องค์ความรู้ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างในระดับสากลพัฒนาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความหมาย การผลิตองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ในระบบการศึกษาและวิชาชีพ โดยมีรูปแบบแตกต่างกันตามประวัติศาสตร์และบริบททางสังคม การพิจารณาพัฒนาการดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจว่าแนวคิดเกี่ยวกับเวลา กิจกรรม และประสบการณ์ส่งผลต่อการกำหนดคำถามทางวิชาการ การสร้างหลักฐาน และการจัดวางองค์ความรู้ในระบบสถาบันอย่างไร การสังเคราะห์ในส่วนนี้มุ่งพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ การศึกษา วิชาชีพ และความเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย ตลอดจนข้อจำกัดในการถ่ายทอดแนวคิดข้ามบริบท เพื่อพัฒนาฐานเทียบเคียงสำหรับวิเคราะห์นันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทย

1. เวลาอิสระ การใช้เวลาว่าง และนันทนาการ

ความแตกต่างระหว่างเวลาอิสระ (free time) การใช้เวลาว่าง (leisure) และนันทนาการ มีนัยต่อการกำหนดขอบเขตของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เนื่องจากแต่ละมโนทัศน์ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันแต่มีความหมาย

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

แตกต่างกัน เวลาอิสระเน้นช่วงเวลาที่พ้นจากภาระหน้าที่ การใช้เวลาว่างครอบคลุมการกระทำ การรับรู้ การเลือก และความหมายของประสบการณ์ ขณะที่นันทนาการสัมพันธ์กับกิจกรรม การเข้าร่วม และการจัดโอกาสหรือบริการ โดยมีประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องด้วย ความแตกต่างดังกล่าวช่วยแยกเงื่อนไขด้านเวลา รูปแบบกิจกรรม และคุณภาพของประสบการณ์ออกจากกันในระดับมโนทัศน์ โดยยังยอมรับความสัมพันธ์และพื้นที่ทับซ้อนระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ (Henderson, 2008; Howe & Rancourt, 1990) หลักฐานเชิงประจักษ์ด้านการวัดการใช้เวลาสนับสนุนความสำคัญของการจำแนกดังกล่าว โดยพบว่าช่วงเวลาที่บุคคลรับรู้ว่าเป็นประสบการณ์การใช้เวลาว่างมีความซ้อนทับกับเวลาอิสระและเวลาที่ใช้ในกิจกรรมนันทนาการเพียงบางส่วน อีกทั้งประสบการณ์การใช้เวลาว่างยังเกิดขึ้นได้ระหว่างกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นงานหรือภาระหน้าที่ (Shaw, 1986) ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า การวัดระยะเวลา การจำแนกประเภทกิจกรรม และการประเมินประสบการณ์เป็นวิธีทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่มีจุดเน้นแตกต่างกัน การมีเวลาอิสระจึงสะท้อนโอกาสในการใช้เวลา ขณะที่การเข้าร่วมกิจกรรมและการรับรู้ความหมายของประสบการณ์ต้องอาศัยหลักฐานเพิ่มเติมตามคำถามที่ต้องการศึกษา

ในระดับประสบการณ์ ความเพลิดเพลิน การรับรู้ถึงการเลือก การผ่อนคลาย และแรงจูงใจภายในเป็นองค์ประกอบสำคัญของการให้ความหมายแก่การใช้เวลาว่าง โดยความหมายดังกล่าวเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันมากกว่าคุณลักษณะใดเพียงประการเดียว (Shaw, 1985) อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการเลือกของปัจเจกบุคคลต้องพิจารณาควบคู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากประสบการณ์การใช้เวลาว่างอาจเกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน และภาระหน้าที่ต่อผู้อื่น ซึ่งมีส่วนกำหนดคุณค่าและความหมายของกิจกรรมในแต่ละสังคม (Iwasaki et al., 2007; Mgonja, 2020) เมื่อสังเคราะห์หลักฐานทั้งสองด้านร่วมกัน การใช้เวลาว่างจึงสามารถเข้าใจได้ในฐานะความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขด้านเวลา การเข้าร่วมกิจกรรม และประสบการณ์ที่บุคคลให้ความหมาย โดยน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบขึ้นอยู่กับคำถามและบริบทที่ศึกษา ข้อสังเคราะห์นี้มีนัยต่อการสร้างองค์ความรู้ เพราะการเลือกใช้มโนทัศน์เป็นฐานในการศึกษาเป็นตัวกำหนดทั้งลักษณะของหลักฐานที่รวบรวมและขอบเขตของข้อสรุปที่สามารถอธิบายได้

2. นันทนาการและการศึกษาด้านการใช้เวลาว่าง

ความแตกต่างทางมโนทัศน์สัมพันธ์กับการพัฒนาขอบเขตของสาขาวิชาและการจัดวางองค์ความรู้ในระบบสถาบันการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างมีลักษณะสหวิทยาการ โดยนำแนวคิดและวิธีการจากสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศาสตร์ประยุกต์มาใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม ประสบการณ์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และโครงสร้างทางสังคม ความหลากหลายดังกล่าวช่วยขยายคำถามและพัฒนาข้ออธิบายใหม่ ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับฐานความรู้ร่วมและขอบเขตของสาขา (Mair, 2006; Mowatt, 2021) พัฒนาการทางวิชาการสะท้อนมุมมองที่แตกต่างกันต่อความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างกับการเตรียมบุคลากรด้านสวนสาธารณะและนันทนาการ ทั้งแนวคิดที่เน้นความแตกต่างของภารกิจทางวิชาการ แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และข้อโต้แย้งต่อการกำหนดขอบเขตที่แยกสองพื้นที่ออกจากกันอย่างเด็ดขาด (Burdge, 1985; Godbey, 1985; Goodale, 1985; Smith, 1985) เมื่อพิจารณาร่วมกัน ข้อถกเถียงเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการแบ่งการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างเป็นพื้นที่ของทฤษฎี และนันทนาการเป็นพื้นที่ของการปฏิบัติ มีข้อจำกัดในการอธิบายพัฒนาการของศาสตร์ เพราะทั้งสองพื้นที่ต่างเกี่ยวข้องกับการวิจัย การพัฒนาแนวคิด และการนำความรู้ไปใช้ ความสัมพันธ์ที่ควรพิจารณาจึงอยู่ที่คำถามทางวิชาการ ภารกิจของหน่วยงาน และรูปแบบการใช้ความรู้ มากกว่าการจำแนกจากชื่อสาขาวิชาเพียงอย่างเดียว

ความสัมพันธ์ดังกล่าวปรากฏในรูปแบบการจัดการศึกษาที่ใช้มาตรฐานร่วมกันควบคู่กับการรักษาความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ระบบรับรองหลักสูตรของ Council on Accreditation of Parks, Recreation, Tourism and Related Professions (COAPRT) เป็นตัวอย่างของการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสำหรับหลักสูตรด้านสวนสาธารณะ นันทนาการ การท่องเที่ยว และสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับผลลัพธ์การเรียนรู้และการเตรียมบุคลากรตามขอบเขตของหลักสูตร (COAPRT, 2021) การมีระบบรับรองร่วมสะท้อนความเชื่อมโยงด้านการจัดการศึกษา แต่ยังต้องพิจารณาความแตกต่างของฐานมโนทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการของแต่ละสาขาประกอบกัน ขณะเดียวกัน การแยกชื่อหลักสูตรหรือโครงสร้างบริหารก็ยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันการแยกตัวขององค์ความรู้ พัฒนาการขององค์กรวิชาการด้านการใช้เวลาว่างในภูมิภาคต่าง ๆ ยังแสดงให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือสามารถดำเนินควบคู่กับความหลากหลายของจุดเน้นทางวิชาการและโครงสร้างสถาบันได้ (Adie et al., 2025; Silk et al., 2017) ข้อสังเคราะห์สำคัญจึงอยู่ที่การพิจารณาความสัมพันธ์ขององค์ความรู้กับความสัมพันธ์ของสาขาวิชาในระบบสถาบันเป็นคนละระดับที่เกี่ยวข้องกัน โดยอาจมีความต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยน หรือจังหวะการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันตามหน้าที่ของแต่ละองค์กร

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

3. องค์ความรู้และการปฏิบัติทางวิชาชีพ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้กับโครงสร้างการจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติทางวิชาชีพนันทนาการ โดยเฉพาะกระบวนการที่เชื่อมการเรียนรู้เชิงมโนทัศน์กับการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง การมีหลักสูตรและมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ช่วยกำหนดขอบเขตความรู้และความสามารถที่คาดหวัง ขณะที่การฝึกประสบการณ์และการประเมินผลช่วยให้พิจารณาความพร้อมของผู้เรียนในมิติที่แตกต่างกัน ระบบรับรองหลักสูตรด้านนันทนาการและสาขาที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสำคัญกับความรู้พื้นฐานของศาสตร์ การออกแบบและประเมินบริการ การบริหารจัดการ และประสบการณ์การปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ (COAPRT, 2025) หลักฐานเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะของนักศึกษาด้านสวนสาธารณะและนันทนาการยังสะท้อนว่าความมั่นใจในความสามารถสัมพันธ์กับการได้รับประสบการณ์ปฏิบัติในเรื่องนั้น ขณะที่สมรรถนะซึ่งเรียนรู้ผ่านการอภิปรายโดยขาดประสบการณ์ตรงได้รับการประเมินด้วยความมั่นใจที่ต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบนี้เป็นหลักฐานด้านการรับรู้ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งมีความแตกต่างจากสมรรถนะที่ตรวจสอบผ่านผลการปฏิบัติงานจริง (Hurd et al., 2014) เมื่อพิจารณาร่วมกัน การเชื่อมองค์ความรู้กับวิชาชีพจึงต้องอาศัยทั้งการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ และการประเมินความสามารถด้วยหลักฐานที่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด

การนำองค์ความรู้ไปใช้ยังครอบคลุมกระบวนการส่งเสริมความสามารถในการใช้เวลาว่างของประชาชนผ่านการศึกษาการใช้เวลาว่าง (leisure education) ซึ่งมุ่งพัฒนาความตระหนัก ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการเลือกและจัดการการใช้เวลาว่างอย่างมีความหมาย แนวคิดดังกล่าวมีเป้าหมายแตกต่างจากการศึกษาด้านการใช้เวลาว่าง (leisure studies) ในฐานะสาขาที่มุ่งผลิตและพัฒนาองค์ความรู้ แม้ทั้งสองจะมีความสัมพันธ์ผ่านเนื้อหาและกระบวนการทางการศึกษา ความหลากหลายของนิยามและแนวปฏิบัติด้านการศึกษาการใช้เวลาว่างยังสะท้อนความจำเป็นในการพิจารณาเป้าหมายของการเรียนรู้ควบคู่กับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย (Sivan & Stebbins, 2011) เมื่อสังเคราะห์ร่วมกับการเตรียมบุคลากรทางวิชาชีพ จะเห็นการนำองค์ความรู้ไปใช้ในลักษณะที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ การพัฒนาความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพและการส่งเสริมความสามารถในการใช้เวลาว่างของประชาชน โดยทั้งสองมีเป้าหมาย ผู้รับประโยชน์ และเกณฑ์ประเมินผลแตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การศึกษา และวิชาชีพจึงเกิดผ่านกลไกหลายลักษณะ ซึ่งต้องพิจารณาตามหน้าที่ของการนำความรู้ไปใช้ มากกว่ากำหนดว่าทุกส่วนควรมีโครงสร้างหรือขอบเขตเดียวกัน

4. การเปลี่ยนแปลงร่วมสมัยขององค์ความรู้

การเปลี่ยนแปลงร่วมสมัยทำให้การศึกษานันทนาการและการใช้เวลาว่างขยายจากการจำแนกกิจกรรมและการวัดการเข้าร่วม ไปสู่การอธิบายเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลเข้าถึง เลือก ต่อรอง และสร้างความหมายจากประสบการณ์ เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้กิจกรรมการพักผ่อน การสื่อสาร การบริโภค การสร้างเนื้อหา และการทำงานสามารถเกิดขึ้นภายในพื้นที่หรือกิจกรรมเดียวกัน การใช้เวลาว่างในสภาพแวดล้อมดิจิทัล (digital leisure) จึงเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ทางสังคม และอำนาจในการกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วม ควบคู่กับลักษณะของกิจกรรมและประสบการณ์ (Silk et al., 2016) ในอีกด้านหนึ่ง องค์ความรู้เรื่องข้อจำกัดในการใช้เวลาว่างพัฒนาจากการจำแนกข้อจำกัดภายในบุคคล ระหว่างบุคคล และเชิงโครงสร้างไปสู่การอธิบายกระบวนการต่อรอง ซึ่งบุคคลอาจปรับความต้องการ วิธีการ หรือเงื่อนไขการเข้าร่วมตามข้อจำกัดที่เผชิญ ความสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดและการเข้าร่วมจึงมีความซับซ้อน โดยข้อจำกัดอาจส่งผลต่อรูปแบบและคุณภาพของการเข้าร่วม แม้บุคคลยังคงเข้าร่วมกิจกรรมได้ (Crawford et al., 1991; Godbey et al., 2010; Jackson et al., 1993) พัฒนาการทั้งสองด้านสะท้อนการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของบุคคลกับเงื่อนไขทางสังคม โดยการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกับโอกาสและข้อจำกัดของผู้เข้าร่วม

การขยายขอบเขตการศึกษายังทำให้ประเด็นเรื่องความเสมอภาคและสิทธิในการใช้เวลาว่างมีความสำคัญต่อการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม เพราะการมีทางเลือกด้านกิจกรรมไม่ได้หมายความว่าประชาชนทุกกลุ่มจะมีโอกาสเข้าถึงหรือได้รับประสบการณ์ในลักษณะเดียวกัน ข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และความสัมพันธ์ทางสังคมอาจมีผลต่อทั้งการเข้าร่วมและคุณภาพของประสบการณ์ ขณะที่แนวคิดสิทธิในการใช้เวลาว่างให้ความสำคัญกับการพักผ่อนและการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสิทธิของบุคคล ตลอดจนบทบาทของรัฐบาลและสถาบันทางสังคมในการสนับสนุนโอกาสดังกล่าว ซึ่งสะท้อนอยู่ในกฎบัตรการใช้เวลาว่างขององค์การการใช้เวลาว่างโลก (Sivan & Veal, 2021) เมื่อเชื่อมกับองค์ความรู้ด้านข้อจำกัดและการต่อรอง จะเห็นว่าการมีโอกาสเข้าร่วม ความสามารถในการเข้าถึง และคุณภาพของประสบการณ์เป็นประเด็นที่สัมพันธ์กัน แต่มีขอบเขตการอธิบายแตกต่างกัน การวิเคราะห์การใช้เวลาว่างในสังคมร่วมสมัยจึงต้องรักษาความชัดเจนของระดับการอธิบายเหล่านี้ โดยพิจารณาข้อมูลแต่ละประเภทตามสิ่งที่สามารถสะท้อนและข้อจำกัดของหลักฐาน

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

นอกจากการขยายคำถามทางวิชาการแล้ว การพัฒนาองค์ความรู้ยังเผชิญประเด็นเรื่องความครอบคลุมของฐานหลักฐานที่ใช้สร้างทฤษฎี โดยเฉพาะความสามารถของแนวคิดที่พัฒนาขึ้นในสังคมหนึ่งในการอธิบายปรากฏการณ์จากสังคมและวัฒนธรรมอื่น การทบทวนบทความภาษาอังกฤษในวารสารวิชาการด้านการใช้เวลาว่างห้าแห่ง ระหว่าง ค.ศ. 1990 ถึง 2009 พบงานจากบริบทนอกตะวันตกและงานข้ามวัฒนธรรมที่เข้าเกณฑ์ 77 เรื่อง จากบทความทั้งหมด 1,891 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.1 ซึ่งสะท้อนลักษณะของฐานหลักฐานเฉพาะวารสารและช่วงเวลาที่ศึกษา (Ito et al., 2014) ข้อค้นพบดังกล่าวมีนัยต่อการพิจารณาขอบเขตการอธิบายของทฤษฎี มากกว่าการใช้เป็นตัวแทนสถานการณ์การผลิตองค์ความรู้ในปัจจุบัน เมื่อเชื่อมกับข้อถกเถียงเกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม และความหมายของประสบการณ์ จะเห็นว่าความสามารถในการเปรียบเทียบข้ามสังคมต้องดำเนินควบคู่กับการพิจารณาเงื่อนไขของบริบทที่อาจเปลี่ยนความหมายของปรากฏการณ์ (Iwasaki et al., 2007; Mgonja, 2020) คุณค่าขององค์ความรู้จากสังคมที่หลากหลายจึงอยู่ที่การตรวจสอบขอบเขตของทฤษฎี การระบุเงื่อนไขของการนำแนวคิดไปใช้ และการพัฒนาข้ออธิบายที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของบุคคลกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

5. ระบบคำศัพท์และกรอบเทียบเคียง

การถ่ายทอดแนวคิดข้ามบริบทมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดคำศัพท์ เนื่องจากคำภาษาอังกฤษที่สัมพันธ์กับนันทนาการและการใช้เวลาว่างมีประวัติการใช้และขอบเขตความหมายที่แตกต่างกัน ขณะที่คำแปลในแต่ละสังคมอาจได้รับการปรับใช้ตามพัฒนาการทางภาษาและวิชาการ การกำหนดศัพท์จึงต้องรักษาความแตกต่างที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ ควบคู่กับการพิจารณาความหมายตามบริบทของเอกสารต้นทาง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง free time, leisure time และ leisure ซึ่งเชื่อมโยงมิติของเวลากับการกระทำและประสบการณ์ในลักษณะที่อาจแตกต่างกันตามกรอบการศึกษา หลักฐานด้านนิยามและการวัดแสดงให้เห็นประโยชน์ของการแยกเงื่อนไขด้านเวลาออกจากประสบการณ์ที่บุคคลรับรู้ ขณะที่งานจากบริบททางวัฒนธรรมอื่นสะท้อนว่าความแตกต่างของความหมายระหว่างคำเหล่านี้อาจปรากฏผ่านคุณภาพและคุณค่าของเวลาที่ใช้ได้เช่นกัน (Howe & Rancourt, 1990; Sezer & Aki, 2024; Shaw, 1986) อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่พบในบริบทหนึ่งยังไม่เพียงพอที่จะกำหนดขอบเขตสากลของศัพท์ทุกคำ การแปลและเปรียบเทียบองค์ความรู้จึงต้องพิจารณาทั้งความหมายที่ผู้เขียนต้นทางใช้และหน้าที่ของคำศัพท์ในการอธิบายปรากฏการณ์

บทความนี้กำหนดให้ free time ใช้คำว่า เวลาอิสระ leisure time ใช้คำว่า เวลาว่าง และ leisure ใช้คำว่า การใช้เวลาว่าง โดยถือเป็นข้อตกลงเชิงวิเคราะห์สำหรับการเรียบเรียงและเทียบเคียงองค์ความรู้ภายในบทความ การกำหนดดังกล่าวช่วยแยกเงื่อนไขด้านเวลาออกจากการกระทำ การรับรู้ และความหมายของประสบการณ์ ขณะเดียวกันยังเปิดให้ตีความความหมายที่แตกต่างกันตามเอกสารต้นทาง หากแหล่งข้อมูลใช้คำว่าเวลาว่างในความหมายของ free time หรือใช้คำอื่นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์เดียวกัน การวิเคราะห์จะยึดเนื้อหาและบริบทของแหล่งนั้นเป็นสำคัญ ระบบคำศัพท์ในตารางที่ 1 จึงทำหน้าที่กำกับความสม่ำเสมอของการใช้คำและการเปรียบเทียบองค์ความรู้ โดยรักษาความแตกต่างที่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และหลีกเลี่ยงการกำหนดขอบเขตของศาสตร์หรือวิชาชีพจากคำแปลเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 1 ระบบคำศัพท์และหลักการกำกับการใช้คำ

คำภาษาอังกฤษ	คำที่ใช้ในบทความ	หลักการใช้และหน้าที่เชิงวิเคราะห์
Recreation	นันทนาการ	ครอบคลุมกิจกรรม การเข้าร่วม โปรแกรม บริการ และประสบการณ์ตามบริบท
Leisure	การใช้เวลาว่าง	ครอบคลุมการกระทำ ประสบการณ์ การรับรู้ การเลือก และความหมายภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม
Leisure Studies	การศึกษาด้านการใช้เวลาว่าง	ใช้เรียกสนามความรู้สหวิทยาการที่ศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับการใช้เวลาว่าง
Leisure Education	การศึกษาการใช้เวลาว่าง	ใช้เรียกกระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความตระหนัก ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้เวลาว่าง

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คำภาษาอังกฤษ	คำที่ใช้ในบทความ	หลักการใช้และหน้าที่เชิงวิเคราะห์
Free Time	เวลาอิสระ	ใช้เมื่อเน้นเวลาที่พ้นจากงาน ภาระหน้าที่ หรือกิจกรรมจำเป็น มิได้หมายถึงเสรีภาพทางจิตวิทยา
Leisure Time	เวลาว่าง	ใช้เมื่อกล่าวถึงมิติทางเวลาที่สัมพันธ์กับการใช้เวลาว่าง โดยไม่ถือว่าเท่ากับเวลาอิสระในทุกบริบท
Leisure Activity	กิจกรรมการใช้เวลาว่าง	ใช้เมื่อพิจารณากิจกรรมภายใต้บริบทของการใช้เวลาว่าง
Leisure Experience	ประสบการณ์การใช้เวลาว่าง	ใช้เมื่อเน้นการรับรู้ คุณภาพ และความหมายของประสบการณ์
Leisure Behavior	พฤติกรรมการใช้เวลาว่าง	ใช้สำหรับแบบแผน การเลือก และพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการใช้เวลาว่าง
Leisure Constraints	ข้อจำกัดในการใช้เวลาว่าง	ครอบคลุมข้อจำกัดภายในบุคคล ระหว่างบุคคล เชิงโครงสร้าง และกระบวนการต่อรอง
Leisure Participation	การเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่าง	ใช้กล่าวถึงการเข้าร่วมโดยไม่ถือว่าการเข้าร่วมเท่ากับคุณภาพของประสบการณ์
Therapeutic Recreation	นันทนาการบำบัด	ใช้เรียกพื้นที่การปฏิบัติที่ใช้นันทนาการเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน
Outdoor Recreation	นันทนาการกลางแจ้ง	ใช้สำหรับนันทนาการที่สัมพันธ์กับพื้นที่กลางแจ้ง ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม
Recreation Profession	วิชาชีพนันทนาการ	ใช้เรียกพื้นที่การประกอบวิชาชีพด้านนันทนาการทั้งบทบาท ตำแหน่ง สมรรถนะ และมาตรฐาน

ความแตกต่างระหว่างการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างกับการศึกษาการใช้เวลาว่างช่วยจำแนกหน้าที่ของการผลิตองค์ความรู้ออกจากกระบวนการนำความรู้ไปใช้ โดยคำแรกหมายถึงสาขาวิชาที่ศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้เวลาว่าง ส่วนคำหลังหมายถึงกระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความตระหนัก ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้เวลาว่างของบุคคล ซึ่งอาจมีรูปแบบและเป้าหมายแตกต่างกันตามบริบท (Sivan & Stebbins, 2011) การจำแนกดังกล่าวช่วยให้สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตองค์ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการส่งเสริมประสบการณ์การใช้เวลาว่างได้อย่างชัดเจน โดยรักษาความแตกต่างของภารกิจแต่ละระดับและเปิดให้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างกันตามหลักฐานที่ปรากฏ

เมื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในส่วนนี้ สามารถกำหนดประเด็นเทียบเคียงสำหรับวิเคราะห์บริบทไทยได้สี่ประการ ประการแรก ในระดับมโนทัศน์ ต้องพิจารณาความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขด้านเวลา การเข้าร่วมกิจกรรม และคุณภาพของประสบการณ์ เพื่อทำความเข้าใจว่างานวิชาการและนโยบายของประเทศไทยให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ด้านใด ประการที่สอง ในระดับสถาบัน ต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการขององค์ความรู้กับการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร หน่วยงาน และบทบาททางวิชาชีพ โดยใช้หลักฐานเกี่ยวกับเนื้อหาและหน้าที่ประกอบการตีความความเปลี่ยนแปลงของชื่อหรือโครงสร้าง ประการที่สาม ในระดับการนำความรู้ไปใช้ ต้องพิจารณากลไกที่เชื่อมการผลิตองค์ความรู้กับการเตรียมบุคลากรและการส่งเสริมความสามารถในการใช้เวลาว่างของประชาชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเป้าหมายและหลักฐานที่ใช้ประเมินผล และประการที่สี่ ในระดับการเทียบเคียงข้ามบริบท ต้องพิจารณาว่าแนวคิดจากต่างประเทศได้รับการรับ แปลความหมาย และปรับใช้ในประเทศไทยภายใต้เงื่อนไขใด รวมถึงความหมายและประสบการณ์ที่กรอบดังกล่าวอาจอธิบายได้อย่างจำกัด ประเด็นเทียบเคียงเหล่านี้เป็นฐานสำหรับพิจารณาความต่อเนื่อง ความเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทย โดยใช้พัฒนาการสากลเป็นเครื่องมือสำหรับการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ มากกว่าเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินความก้าวหน้าของสังคมไทย

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

พลวัตการก่อรูปในประเทศไทย

การก่อรูปของนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การรับและปรับใช้แนวคิดจากภายนอก และการพัฒนาโครงสร้างเชิงสถาบันที่มีลำดับและเงื่อนไขแตกต่างกัน การวิเคราะห์พัฒนาการดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับกระบวนการที่แนวคิดได้รับการแปลความหมายและจัดวางในระบบคำศัพท์ นโยบาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัย และวิชาชีพ โดยใช้ประเด็นเทียบเคียงจากบริบทสากลประกอบการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับโครงสร้างสถาบัน ตลอดจนกลไกการถ่ายทอดและนำองค์ความรู้ไปใช้ จุดเน้นของส่วนนี้อยู่ที่การอธิบายกระบวนการก่อรูปและความแตกต่างของจังหวะการพัฒนา ส่วนสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันจะพิจารณาในส่วนถัดไป

1. การก่อรูปของคำศัพท์และมโนทัศน์

การรับแนวคิดด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยเกิดขึ้นบนฐานความคิดเกี่ยวกับเวลาและการพักผ่อนที่มีพัฒนาการอยู่ก่อน โดยการเปลี่ยนแปลงระบบเวลาและเศรษฐกิจของสังคมสยามสัมพันธ์กับการให้คุณค่าทางเศรษฐกิจและศีลธรรมแก่การใช้เวลา ขณะที่การรับรูปแบบการพักผ่อนจากตะวันตกเกี่ยวข้องกับความทันสมัย ความเพลิดเพลิน และสถานะทางสังคม (วีรยุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549) การนำแนวคิดจากภายนอกมาใช้ในระยะต่อมาจึงเกิดขึ้นภายใต้ระบบคุณค่าทางสังคมที่มีอยู่แล้ว และมีความเปลี่ยนแปลงตามบริบทของแต่ละช่วงเวลา เมื่อแนวคิดนันทนาการเข้าสู่ระบบศัพท์ทางวิชาการ ความแตกต่างของจังหวะการปรับตัวระหว่างสถาบันปรากฏชัดขึ้น โดยคำว่า นันทนาการ ได้รับการใช้แทน สันทนาการ ในระบบศัพท์บัญญัติ และปรากฏในประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2521 (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556) ขณะที่หลักสูตรซึ่งเปิดสอนในชื่อสาขาวิชาสันทนาการเมื่อ พ.ศ. 2525 ปรับชื่อเป็นสาขาวิชานันทนาการใน พ.ศ. 2542 หรือห่างจากการเปิดหลักสูตรเดิม 17 ปี แต่ภาควิชาต้นสังกัดยังคงใช้ชื่อสันทนาการ และมาตรฐานกำหนดตำแหน่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังปรากฏตำแหน่งนักสันทนาการ (ภาควิชาสันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ม.ป.ป.) ในอีกด้านหนึ่ง องค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้เวลาว่างปรากฏผ่านงานวิชาการและเนื้อหาการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ พฤติกรรม และการจัดการนันทนาการ โดยมีรูปแบบการใช้คำแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของแต่ละแหล่ง (ศักดิภัทร เฉลิมพุฒิพงศ์, 2561; สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2567) หลักฐานเหล่านี้สะท้อนเส้นทางการก่อรูปที่แตกต่างกัน กล่าวคือ นันทนาการมีหมุดหมายด้านศัพท์บัญญัติและการจัดวางเชิงสถาบันที่ระบุลำดับเวลาได้ชัดเจน ส่วนองค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างปรากฏกระจายอยู่ในเนื้อหาการศึกษาและงานวิชาการหลายลักษณะ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางภาษาและชื่อหน่วยงานเป็นหลักฐานของการจัดวางแนวคิดในระบบสถาบัน ส่วนความเปลี่ยนแปลงของฐานมโนทัศน์ต้องพิจารณาร่วมกับเนื้อหาและหน้าที่ขององค์ความรู้ที่ปรากฏในแต่ละระบบ

2. การก่อรูปด้านนโยบาย

นโยบายนันทนาการระดับชาติเป็นพื้นที่สำคัญที่สะท้อนการรับและจัดวางแนวคิดด้านนันทนาการภายใต้เป้าหมายการพัฒนาของรัฐ โดยแผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550 ถึง 2554) วางแนวทางเกี่ยวกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องนันทนาการและการใช้เวลาว่าง การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนาบุคลากร ทรัพยากร และระบบบริหารจัดการ (สำนักส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ, 2551) แผนฉบับที่ 2 ยังคงให้ความสำคัญกับการตระหนักถึงคุณค่าและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พร้อมขยายเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิต การเข้าถึงของประชากรกลุ่มต่าง ๆ การพัฒนาผู้นำและนักนันทนาการอาชีพ ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (กรมพลศึกษา, 2555) ต่อมา การพัฒนาจากแผนฉบับที่ 3 สู่แผนปฏิบัติการด้านนันทนาการ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2566 ถึง 2570) เพิ่มความสำคัญขององค์ความรู้ เครือข่าย การขับเคลื่อนงาน และความสัมพันธ์ระหว่างนันทนาการกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ (กรมพลศึกษา, 2566) พัฒนาการดังกล่าวมีลักษณะเป็นการสะสมบทบาท โดยเป้าหมายด้านการใช้เวลาว่างและการเข้าร่วมกิจกรรมยังคงดำรงอยู่ร่วมกับภารกิจใหม่ที่ขยายขอบเขตออกไป ประเด็นที่น่าสนใจคือ การให้คุณค่าแก่การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในแผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 2 มีความสอดคล้องทางความหมายบางประการกับความคิดเรื่องการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์สังคมสยาม แม้หลักฐานดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันความสัมพันธ์เชิงสืบทอดทางประวัติศาสตร์โดยตรง เมื่อพิจารณาผ่านกรอบความแตกต่างระหว่างเวลา กิจกรรม และประสบการณ์ จะเห็นว่านโยบายไทยให้ความสำคัญทั้งการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างและการส่งเสริมพฤติกรรมการเข้าร่วม โดยมีเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิตเป็นองค์ประกอบร่วม ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนการนำมโนทัศน์หลายระดับ

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

มาจัดวางภายใต้นโยบายเดียวกัน ขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในแต่ละช่วงเวลาเป็นหลักฐานของสิ่งที่รัฐให้ความสำคัญ ซึ่งต้องพิจารณาแยกจากผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง

3. การก่อรูปด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การก่อรูปของนันทนาการในระบบอุดมศึกษาสัมพันธ์กับการพัฒนาจากเนื้อหาที่อยู่ภายในโครงสร้างของพลศึกษาไปสู่หลักสูตรเฉพาะด้านที่มีคุณวุฒิและการเตรียมบุคลากรของตนเอง ก่อนขยายสู่การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและการเชื่อมโยงกับสาขาที่เกี่ยวข้อง (ภาควิชาสันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ม.ป.ป.) การขยายตัวของหลักสูตรระดับปริญญาตรีในหลายสถาบันทำให้ความแตกต่างด้านโครงสร้าง เนื้อหา และความต้องการของผู้เกี่ยวข้องกลายเป็นประเด็นสำคัญของการประเมินและพัฒนาการศึกษา โดยหลักฐานจากการประเมินหลักสูตรซึ่งครอบคลุมผู้ผลิตบัณฑิต นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต นำไปสู่ข้อเสนอให้พัฒนามาตรฐานคุณวุฒิร่วม ตลอดจนปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต (ปรียาณัฐ บัวทองจันทร์ และคณะ, 2568) ความพยายามดังกล่าวสะท้อนการเชื่อมโยงฐานองค์ความรู้กับการเตรียมบุคลากรผ่านกลไกด้านหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา แต่สถานะของข้อเสนอจากงานวิจัยต้องพิจารณาแยกจากมาตรฐานที่ได้รับการประกาศใช้และดำเนินการจริง ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนชื่อสาขาวิชาจากสันทนาการเป็นนันทนาการมีความหมายในระดับภาษาและการจัดวางทางการศึกษา ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านมโนทัศน์ต้องอาศัยการเปรียบเทียบเนื้อหา รายวิชา และผลลัพธ์การเรียนรู้ประกอบการพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแยกความเปลี่ยนแปลงของชื่อออกจากความเปลี่ยนแปลงของฐานความรู้ นอกจากนี้ แนวคิดนันทนาการและการใช้เวลาว่างยังปรากฏในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนอกสาขาได้ศึกษาประวัติ แนวคิด การศึกษาการใช้เวลาว่าง และการจัดการนันทนาการ (สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2567) หลักฐานทั้งสองลักษณะชี้ให้เห็นบทบาทของการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันแต่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ การผลิตบุคลากรเฉพาะทางและการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนในวงกว้าง การพัฒนาด้านอุดมศึกษาจึงเกิดขึ้นทั้งผ่านการสร้างพื้นที่เฉพาะของสาขาและการขยายโอกาสในการเข้าถึงความรู้ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่าง

4. การก่อรูปด้านการวิจัย

การผลิตองค์ความรู้ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยพัฒนาผ่านพื้นที่วิชาการหลายลักษณะทั้งงานวิจัยในมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ และสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีคำถามวิจัยที่ให้น้ำหนักแก่ปรากฏการณ์แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผ่านกรอบจำแนกเวลา กิจกรรม และประสบการณ์จากองค์ความรู้สากล จะเห็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งอธิบายกิจกรรม แหล่งนันทนาการ การเข้าร่วม การพัฒนาโปรแกรม และการประเมินโครงการหรือบริการ ซึ่งปรากฏในคลังงานวิจัยด้านนันทนาการของกรมพลศึกษา (กรมพลศึกษา, ม.ป.ป.) ขณะเดียวกัน งานวิชาการอีกส่วนหนึ่งใช้แนวคิดการใช้เวลาว่างอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ คุณภาพชีวิต พฤติกรรม การตระหนักรู้ ทักษะ และการตัดสินใจเลือกกิจกรรม โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาว่างมากกว่าประเภทกิจกรรมเพียงอย่างเดียว (วิทยา ยางกลาง และคณะ, 2565; วิมลมาลย์ สมคะเน, 2559; ศักดิภัทร์ เฉลิมพุฒิพงศ์, 2561) ความแตกต่างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการผลิตองค์ความรู้ไทยครอบคลุมทั้งการศึกษากิจกรรมและการจัดบริการ กับการอธิบายพฤติกรรมและกระบวนการใช้เวลาว่าง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันแต่ต้องอาศัยฐานมโนทัศน์และหลักฐานต่างลักษณะกัน อีกทั้งองค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างยังสามารถพัฒนาในพื้นที่ทางวิชาการที่ไม่ได้ใช้ชื่อนันทนาการโดยตรง การก่อรูปของงานวิจัยจึงมีลักษณะกระจายตัวและเปิดรับคำถามจากหลายสาขา อย่างไรก็ตาม การปรากฏของแนวทางวิจัยที่แตกต่างกันยืนยันได้ถึงความหลากหลายของคำถามและองค์ความรู้ แต่ยังไม่เพียงพอที่จะสรุปว่างานประเภทใดมีสัดส่วนมากกว่า หรือมีพัฒนาการทางทฤษฎีเหนือกว่าอีกประเภทหนึ่ง ประเด็นสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ต่อไปอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ที่ผลิตขึ้นกับการจัดการศึกษา การกำหนดนโยบาย และการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งต้องพิจารณาแยกจากความหลากหลายของประเด็นวิจัยเอง

5. การก่อรูปด้านวิชาชีพ

การก่อรูปของวิชาชีพนันทนาการในประเทศไทยสัมพันธ์กับความต้องการบุคลากรตามนโยบาย การพัฒนาหลักสูตรเฉพาะทาง และการกำหนดขอบเขตความรู้ สมรรถนะ และหน้าที่การปฏิบัติงาน โดยแต่ละส่วนเกิดขึ้นภายใต้กลไกและสถานะที่แตกต่างกัน นโยบายระดับชาติให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้นำและนักนันทนาการอาชีพเพื่อรองรับการจัดกิจกรรมและบริการนันทนาการ (กรมพลศึกษา, 2555) ขณะที่งานพัฒนามาตรฐานวิชาชีพได้เสนอระดับการปฏิบัติงานของบุคลากรตั้งแต่ผู้ปฏิบัติการ ผู้จัดการ จนถึงผู้อำนวยการ โดยเชื่อมโยงมาตรฐานด้านความรู้ การปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตน พร้อมเสนอแนวทางจัดตั้งองค์กรกำกับมาตรฐานวิชาชีพ (ฐิติมา ประมลบาล, 2555) อีกด้านหนึ่ง มาตรฐานกำหนดตำแหน่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรองรับสายงานสันทนาการและตำแหน่งนักสันทนาการ โดยกำหนดหน้าที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

การวางแผนและประสานงาน การถ่ายทอดความรู้ และการส่งเสริมการใช้เวลาว่างของประชาชน (เทศบาลเมืองสีคิ้ว, 2558) หลักฐานเหล่านี้สะท้อนการก่อรูปของพื้นที่วิชาชีพผ่านกลไกที่มีหน้าที่เฉพาะ กล่าวคือ นโยบายกำหนดความต้องการและทิศทางการพัฒนาบุคลากร งานวิจัยเสนอกรอบสมรรถนะและแนวทางกำกับมาตรฐาน ส่วนมาตรฐานกำหนดตำแหน่งรองรับบทบาทและหน้าที่ของสายงานในระบบราชการ การมีมาตรฐานตำแหน่งจึงยืนยันการจัดวางบทบาทงานได้ แต่มีสถานะต่างจากมาตรฐานสมรรถนะและองค์กรกำกับวิชาชีพที่เสนอให้พัฒนา นอกจากนี้ การคงคำว่าสันทนาการในระบบตำแหน่งงานควบคู่กับการใช้คำว่านันทนาการในหลักสูตรและนโยบายยังบ่งบอกความต่อเนื่องของโครงสร้างที่ก่อรูปต่างช่วงเวลา โดยความสัมพันธ์ระหว่างระบบเหล่านี้ต้องพิจารณาจากหน้าที่ สมรรถนะ และกลไกกำกับควบคู่กับชื่อเรียก จึงจะสามารถอธิบายการพัฒนาวิชาชีพได้อย่างครอบคลุม

6. สังเคราะห์พลวัตการก่อรูป

เมื่อสังเคราะห์หลักฐานด้านคำศัพท์และมโนทัศน์ร่วมกับพัฒนาการด้านนโยบาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัย และวิชาชีพ สามารถอธิบายการก่อรูปของนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยผ่านแบบแผนสำคัญสามลักษณะ ลักษณะแรกคือการเปลี่ยนแปลงต่างจังหวะ ซึ่งปรากฏจากการกำหนดศัพท์ทางวิชาการ การปรับชื่อหลักสูตร และการคงชื่อหน่วยงานหรือตำแหน่งงานเดิมในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกัน เนื้อหาด้านการใช้เวลาว่างก็ปรากฏและได้รับการปรับใช้ในนโยบาย การเรียนการสอน และงานวิจัย โดยมีร่องรอยทางมโนทัศน์ที่กระจายอยู่ในหลักฐานหลายประเภทและระบุลำดับการเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าหมุดหมายเชิงสถาบัน ลักษณะที่สองคือการสะสมบทบาท โดยนโยบายนันทนาการขยายจากการสร้างความเข้าใจและส่งเสริมกิจกรรมไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต บุคลากร ทรัพยากร องค์ความรู้ และเครือข่าย ขณะที่การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งการผลิตบุคลากรเฉพาะทางและการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนนอกสาขา ลักษณะที่สามคือการก่อรูปผ่านพื้นที่ความรู้ที่หลากหลาย โดยนันทนาการมีหมุดหมายเชิงสถาบันที่ตรวจสอบได้ผ่านศัพท์บัญญัติ หลักสูตร นโยบาย และตำแหน่งงาน ส่วนองค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างพัฒนาผ่านเนื้อหาการศึกษาและคำถามวิจัยที่สัมพันธ์กับหลายสาขา แบบแผนทั้งสามชี้ว่าการรับและปรับใช้มโนทัศน์กับการพัฒนาโครงสร้างเชิงสถาบันมีความสัมพันธ์กัน แต่ดำเนินผ่านกลไกและจังหวะที่ต่างกัน ทำให้รูปแบบทางภาษา องค์ความรู้ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นคนละช่วงเวลาดำรงอยู่ร่วมกัน

ข้อสังเคราะห์สำคัญจากพัฒนาการดังกล่าวคือการซ้อนทับของโครงสร้างต่างรุ่น ซึ่งหมายถึงการดำรงอยู่ร่วมกันขององค์ประกอบที่ก่อรูปขึ้นต่างช่วงเวลาและได้รับการปรับใช้ต่อเนื่องตามภารกิจของแต่ละระบบ การซ้อนทับนี้อาจสะท้อนการสืบต่อโครงสร้างเดิมที่ยังทำหน้าที่ได้ การแบ่งหน้าที่ระหว่างสถาบัน หรือข้อจำกัดในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ โดยความแตกต่างแต่ละลักษณะต้องพิจารณาจากบทบาทและความสัมพันธ์ที่มีหลักฐานรองรับ ข้อเสนอเรื่องความแตกต่างของจังหวะระหว่างมโนทัศน์กับสถาบันจึงมีฐานอยู่บนหลักฐานสองระดับร่วมกัน ได้แก่ หมุดหมายของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและโครงสร้างที่ระบุช่วงเวลาได้ กับร่องรอยของการรับและจัดวางแนวคิดด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างในเนื้อหานโยบาย หลักสูตร และงานวิจัย แม้หลักฐานระดับหลังยังไม่เพียงพอที่จะกำหนดลำดับการเปลี่ยนแปลงทางมโนทัศน์ทั้งหมดได้อย่างแน่นอน แต่ช่วยอธิบายได้ว่าการพัฒนาองค์ความรู้และการจัดวางในระบบสถาบันมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกันโดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพร้อมกัน ข้อสังเคราะห์นี้จึงนำไปสู่การพิจารณาสถานะปัจจุบันว่าองค์ประกอบที่ก่อรูปขึ้นต่างช่วงเวลาเหล่านี้ดำรงอยู่ในตำแหน่งใด มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และความแตกต่างกรณีใดเป็นผลของการแบ่งหน้าที่ตามภารกิจ ขณะที่กรณีใดอาจสะท้อนข้อจำกัดในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ควรได้รับการพัฒนาต่อไป

สถานะปัจจุบันของนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทย

พัฒนาการที่ก่อรูปขึ้นต่างช่วงเวลาทำให้นันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยมีฐานรองรับทั้งด้านนโยบาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัย และวิชาชีพ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้กับกลไกเชิงสถาบันมีลักษณะแตกต่างกัน ส่วนนี้วิเคราะห์สถานะขององค์ประกอบดังกล่าวจากหลักฐานปัจจุบัน โดยใช้คำศัพท์และมโนทัศน์เป็นประเด็นวิเคราะห์ร่วม เพื่ออธิบายหน้าที่ของแต่ละระบบและจำแนกรอยต่อที่เกิดจากการแบ่งหน้าที่หรือการปรับตัวตามบริบทออกจากข้อจำกัดในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่มีหลักฐานรองรับ

1. นโยบาย

นันทนาการมีสถานะเป็นภารกิจระดับประเทศผ่านแผนปฏิบัติการด้านนันทนาการ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2566–2570) โดยกรมพลศึกษาทำหน้าที่หลักในการประสานและขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง แผนครอบคลุมการส่งเสริมกิจกรรมและการเข้าถึงทรัพยากรนันทนาการ การพัฒนาบุคลากร องค์ความรู้ และระบบสนับสนุนการดำเนินงาน รวมถึงกระบวนการใช้เวลาว่างที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ การเลือก ทักษะ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (กรมพลศึกษา, 2566)

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

ในระดับกฎหมาย พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 6 (5) กำหนดหลักการให้เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่น มีเวลาพักผ่อน และเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นทางนันทนาการที่เหมาะสมตามวัย ขณะที่พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (4) กำหนดสิทธิในการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, 2546; พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550, 2551) ส่วนพระราชบัญญัตินโยบายการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 กำหนดโครงสร้างและกลไกด้านนโยบายการกีฬา โดยในกลุ่มกฎหมายที่ทบทวนยังไม่ปรากฏพระราชบัญญัติที่กำกับนันทนาการเป็นภารกิจเฉพาะโดยตรง (พระราชบัญญัตินโยบายการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2561, 2561) ในระดับยุทธศาสตร์ นันทนาการได้รับการจัดวางร่วมกับการออกกำลังกายและกีฬา ภายใต้แผนแม่บทประเด็นศักยภาพการกีฬา ซึ่งใช้สัดส่วนประชากรที่ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเป็นตัวชี้วัดของเป้าหมายที่ครอบคลุมการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ขณะที่แผนนันทนาการเฉพาะด้านมีตัวชี้วัดเกี่ยวกับความสม่ำเสมอของการประกอบกิจกรรมนันทนาการซึ่งใช้เกณฑ์การวัดต่างกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

เมื่อสังเคราะห์หลักฐานดังกล่าว นันทนาการไทยมีโครงสร้างนโยบายที่ดำเนินผ่านภารกิจหลายระดับ โดยแผนเฉพาะด้านมุ่งพัฒนานันทนาการโดยตรง กฎหมายของประชากรบางกลุ่มให้ฐานรองรับด้านสิทธิและการมีส่วนร่วม ส่วนแผนแม่บทจัดนันทนาการร่วมกับเป้าหมายด้านกีฬาและการออกกำลังกาย ความแตกต่างนี้ส่วนหนึ่งเป็นการแบ่งหน้าที่ตามขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละระบบ แต่รอยต่อที่มีนัยทางวิชาการอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างฐานมโนทัศน์กับการวัดผล เพราะแนวคิดด้านการใช้เวลาว่างในแผนเฉพาะครอบคลุมการรับรู้ การเลือก ทักษะ และกระบวนการเข้าร่วม ขณะที่ตัวชี้วัดหลักมุ่งติดตามพฤติกรรมที่สามารถกำหนดเกณฑ์และรวบรวมข้อมูลได้ ความแตกต่างดังกล่าวมีเหตุผลในเชิงบริหาร แต่ทำให้ผลลัพธ์ด้านคุณภาพและความหมายของประสบการณ์ได้รับการสะท้อนผ่านตัวชี้วัดหลักอย่างจำกัด เนื่องจากระยะเวลาหรือความถี่ของกิจกรรมไม่สามารถใช้แทนคุณภาพของประสบการณ์ได้โดยตรง สถานะเชิงนโยบายของไทยจึงมีทั้งการแบ่งหน้าที่ที่สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหาร และข้อจำกัดในการเชื่อมฐานมโนทัศน์ด้านประสบการณ์เข้ากับระบบติดตามผล โดยข้อจำกัดดังกล่าวเกี่ยวข้องกับความครอบคลุมของการประเมินผล มากกว่าการยืนยันว่านโยบายไม่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์การใช้เวลาว่าง

2. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาด้านนันทนาการในประเทศไทยมีทั้งหลักสูตรเฉพาะสาขาและหลักสูตรที่เชื่อมโยงนันทนาการกับองค์ความรู้ด้านอื่น โดยหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำนันทนาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานันทนาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นตัวอย่างของการจัดการศึกษาที่ระบุนันทนาการเป็นสาขาวิชาโดยตรง ขณะที่หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการกีฬาและนันทนาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจกีฬา นันทนาการ และเวลเนสของมหาวิทยาลัยศิลปากร จัดวางนันทนาการร่วมกับการจัดการ ธุรกิจ และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง (คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ม.ป.ป.-ก, ม.ป.ป.-ข, ม.ป.ป.-ค; คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.; คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2569) ในด้านเนื้อหา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขานันทนาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครอบคลุมศาสตร์นันทนาการ การศึกษาการใช้เวลาว่าง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขณะที่รายวิชานันทนาการเบื้องต้นในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีเนื้อหาด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่าง การศึกษากา ร ใช้เวลาว่าง นันทนาการบำบัด และการจัดการนันทนาการและการใช้เวลาว่าง (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.; สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2567) หลักฐานจากสถาบันเหล่านี้ยืนยันการดำรงอยู่ของรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งการผลิตบุคลากรเฉพาะด้าน การเชื่อมโยงนันทนาการกับศาสตร์อื่น และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนนอกสาขา

ข้อสังเคราะห์สำคัญจากหลักฐานด้านการศึกษาอยู่ที่ความแตกต่างระหว่างการจัดวางองค์ความรู้ผ่านชื่อหลักสูตรกับการจัดวางผ่านเนื้อหาและเป้าหมายการเรียนรู้ โดยนันทนาการมีความชัดเจนในฐานะชื่อสาขาวิชาและพื้นที่ผลิตบุคลากร ส่วนองค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างปรากฏอยู่ภายในวัตถุประสงค์และรายวิชาของหลักสูตรที่มีชื่อแตกต่างกัน ความสัมพันธ์ลักษณะนี้เป็นการปรับตัวและแบ่งหน้าที่ของระบบการศึกษาตามเป้าหมายการผลิตบัณฑิตและการจัดการเรียนรู้ มากกว่าจะเป็นหลักฐานของการแยกขาดทางวิชาการ การมีหลักสูตรเฉพาะด้านช่วยกำหนดคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญ ขณะที่การบรรจุองค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างในรายวิชาศึกษาทั่วไปขยายโอกาสการเรียนรู้สู่ผู้เรียนในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของเนื้อหาในหลักสูตรเป็นหลักฐานของสิ่งที่สถาบันกำหนดให้เรียนรู้ ส่วนระดับความเข้าใจและความสามารถในการนำความรู้ไปใช้

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

ต้องอาศัยหลักฐานด้านผลลัพธ์การเรียนรู้โดยเฉพาะ รอยต่อระหว่างชื่อหลักสูตรกับเนื้อหาจึงอธิบายได้เป็นหลักในฐานะลักษณะการจัดวางองค์ความรู้ตามภารกิจ มากกว่าจะเป็นช่องว่างในการพัฒนาที่หลักฐานปัจจุบันยืนยันได้

3. การวิจัย

งานวิจัยด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยมีคำถามและวิธีการศึกษาหลายลักษณะ โดยงานด้านพฤติกรรมการใช้เวลาว่างครอบคลุมความสัมพันธ์กับรูปแบบการเรียนรู้ ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทักษะ และการตัดสินใจเลือกกิจกรรม (วิทยา ยางกลาง และคณะ, 2565; อัณณ์ภิศา รารองคำ และแคทลียา ชาปะวัง, 2564) งานอีกส่วนหนึ่งนำแนวคิดการศึกษาการใช้เวลาว่างมาใช้พัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียน และประเมินผลด้วยแบบแผนกึ่งทดลอง (ธมกร แก้วสว่าง และสุวิมล ตั้งสัจจะพจน์, 2567) ขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการให้ความสำคัญกับเงื่อนไขด้านข้อมูล สุขภาพ ทรัพยากร การรับรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกในประชากรต่างกลุ่ม (วณัฐพงศ์ เบญจพงศ์, 2565; สขิลา ชินวงศ์ และสราวุธ ชัยวิชิต, 2568) นอกจากนี้ งานเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพื้นที่คาราโอเกะของผู้สูงอายุยังศึกษาประสบการณ์การใช้เวลาว่างผ่านความสัมพันธ์ทางสังคม ความทรงจำ การเปลี่ยนผ่านหลังเกษียณ และเทคโนโลยีดิจิทัล (อาจินต์ ทองอยู่คง, 2560) ในระดับประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติมีการสำรวจการใช้เวลาของประชากรเพื่อศึกษาการจัดสรรเวลาสำหรับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน แสดงข้อมูลรอบล่าสุดเป็น พ.ศ. 2558 และมีงานวิชาการนำข้อมูลจากการสำรวจดังกล่าวมาศึกษาการจัดสรรเวลากับกิจกรรมทางกายและการนอนหลับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) หลักฐานเหล่านี้ยืนยันความหลากหลายของแนวทางวิจัยและการมีข้อมูลระดับประชากรสำหรับศึกษาการใช้เวลา โดยแต่ละแหล่งมีวัตถุประสงค์ เครื่องมือ และช่วงเวลาของข้อมูลแตกต่างกัน

เมื่อสังเคราะห์หลักฐานด้านการวิจัยร่วมกัน องค์ความรู้ไทยครอบคลุมการอธิบายพฤติกรรม กระบวนการเรียนรู้ ข้อจำกัด และความหมายของประสบการณ์ ซึ่งช่วยขยายการศึกษาการใช้เวลาว่างให้พ้นจากการจำแนกประเภทกิจกรรมเพียงด้านเดียว แต่ความหลากหลายของผลงานยังแตกต่างจากความต่อเนื่องของการสะสมองค์ความรู้ การพบงานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ยืนยันการดำรงอยู่ของแนวทางศึกษาเหล่านั้น โดยยังไม่เพียงพอสำหรับจัดอันดับความเข้มแข็งทางทฤษฎีหรือความหนาแน่นของงานวิจัยทั้งประเทศ รอยต่อที่มีหลักฐานชัดเจนกว่าอยู่ที่ฐานข้อมูลสำหรับศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการใช้เวลาในระดับประชากร เนื่องจากข้อมูลสำรวจที่สำนักงานสถิติแห่งชาติเผยแพร่ในหน้าโครงการยังเป็นข้อมูล พ.ศ. 2558 ขณะที่การติดตามนโยบายนันทนาการและการออกกำลังกายดำเนินตามรอบการรายงานร่วมสมัย ความแตกต่างของช่วงเวลา ประเภทกิจกรรม และเกณฑ์การวัดจำกัดความสามารถในการนำข้อมูลการจัดสรรเวลามาเชื่อมกับตัวชี้วัดเชิงนโยบาย ทั้งด้านความทันสมัยและความสามารถในการเปรียบเทียบ ข้อจำกัดนี้เป็นรอยต่อของฐานหลักฐานที่มีนัยต่อการศึกษาพัฒนาการของพฤติกรรมการใช้เวลาว่างและการประเมินนโยบาย โดยไม่อาจขยายเป็นข้อสรุปว่าระบบวิจัยกับนโยบายขาดความเชื่อมโยงกันทั้งหมด

4. วิชาชีพ

วิชาชีพนันทนาการในประเทศไทยมีตำแหน่งงานและมาตรฐานกำหนดตำแหน่งรองรับผ่านระบบบริหารบุคคลหลายรูปแบบ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสายงานสันทนาการและตำแหน่งนักสันทนาการ ขณะที่กรุงเทพมหานครกำหนดตำแหน่งนักนันทนาการในประเภทวิชาการและเจ้าพนักงานนันทนาการในประเภททั่วไป รวมถึงมีแนวทางปรับกรอบตำแหน่งบางส่วนตามเงื่อนไขของการบริหารงานบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.; สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร, 2566) ในด้านการพัฒนาบุคลากร แผนปฏิบัติการด้านนันทนาการ ระยะที่ 4 กำหนดการพัฒนาสมรรถนะ หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นที่เป็นมาตรฐาน และการยกระดับความสามารถของนักนันทนาการโดยใช้ความหมายของบุคลากรด้านนันทนาการที่ครอบคลุมผู้ปฏิบัติงานหลายประเภท แผนฉบับเดียวกันระบุสมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการแห่งประเทศไทยเป็นเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง พร้อมกำหนดเป้าหมายจัดตั้งสมาคมนักนันทนาการภายใน พ.ศ. 2570 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง (กรมพลศึกษา, 2566) ขณะเดียวกันแผนแม่บทประเด็นศักยภาพการกีฬาใช้ตัวชี้วัดบุคลากรด้านกีฬา นันทนาการ และวิทยาศาสตร์การกีฬาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขตกว้างกว่าผู้ประกอบวิชาชีพนันทนาการเฉพาะด้าน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

หลักฐานด้านวิชาชีพสะท้อนการดำรงอยู่ของกลไกหลายระดับที่มีหน้าที่แตกต่างกัน โดยมาตรฐานกำหนดตำแหน่งรองรับบทบาทและหน้าที่ในการจ้างงาน การฝึกอบรมมุ่งพัฒนาความรู้และทักษะ ส่วนแผนระดับชาติกำหนดทิศทางและความคาดหวังต่อการพัฒนาบุคลากร ความหลากหลายของตำแหน่งและระบบบริหารบุคคลจึงมีส่วนที่อธิบายได้จากการแบ่งหน้าที่ของหน่วยงาน ขณะเดียวกัน การปรากฏของสมาคมที่ยังใช้คำว่าสันทนาการในชื่อควบคู่กับเป้าหมายจัดตั้งสมาคมนัก

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

นันทนาการในแผนฉบับเดียวกัน เป็นหลักฐานของโครงสร้างต่างรุ่นที่ดำรงอยู่ร่วมกัน โดยแต่ละรูปแบบมีประวัติและหน้าที่เฉพาะของตน การใช้ชื่อแตกต่างกันจึงไม่ได้บ่งบอกความก้าวหน้าหรือความล้าหลังขององค์กรโดยตรง ส่วนรอยต่อที่มีนัยต่อการพัฒนาวิชาชีพอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างคุณวุฒิ การจ้างงาน การประเมินสมรรถนะ และการพัฒนาต่อเนื่อง ซึ่งปรากฏผ่านกลไกหลายประเภท ขณะที่หลักฐานที่นำมาทบทวนยังไม่ยืนยันการมีระบบระดับประเทศเพียงระบบเดียวที่เชื่อมองค์ประกอบเหล่านี้เข้าด้วยกัน ข้อสังเคราะห์ดังกล่าวระบุขอบเขตของหลักฐานเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างระบบ มากกว่าการยืนยันว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีองค์กรกำกับวิชาชีพรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

5. การสังเคราะห์สถานะและรอยต่อขององค์ความรู้

เมื่อสังเคราะห์สถานะทั้งสี่มิติร่วมกัน นันทนาการไทยมีฐานรองรับอย่างเป็นรูปธรรมผ่านแผนระดับชาติ หลักสูตร งานวิจัย ตำแหน่งงาน และกลไกพัฒนาบุคลากร ขณะที่องค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างดำรงอยู่ภายในโครงสร้างเหล่านี้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ วัตถุประสงค์และเนื้อหาหลักสูตร ตลอดจนคำถามวิจัยด้านพฤติกรรม ข้อจำกัด และความหมายของประสบการณ์ ความแตกต่างระหว่างนันทนาการกับการใช้เวลาว่างในบริบทไทยจึงปรากฏเด่นในระดับการจัดวางองค์ความรู้ โดยนันทนาการมีความชัดเจนผ่านชื่อและโครงสร้างเชิงสถาบัน ส่วนองค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างมีบทบาทในฐานคิดและเนื้อหาที่กระจายอยู่ในหลายระบบ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับพัฒนาการที่องค์ประกอบทางภาษา ความรู้ และสถาบันก่อรูปขึ้นต่างช่วงเวลาและได้รับการปรับใช้ต่อเนื่องตามหน้าที่ของแต่ละระบบ

เมื่อวินิจฉัยรอยต่อเหล่านี้ตามหลักฐาน ความแตกต่างระหว่างชื่อหลักสูตรกับเนื้อหาการศึกษาอธิบายได้เป็นหลักในฐานะการแบ่งหน้าที่และการปรับตัวตามเป้าหมายของหลักสูตร ส่วนการจัดวางนันทนาการร่วมกับกีฬาและการออกกำลังกายในระบบนโยบายก็สัมพันธ์กับขอบเขตภารกิจของรัฐ แต่รอยต่อระหว่างฐานมโนทัศน์กับตัวชี้วัดหลักมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของผลลัพธ์เชิงประสบการณ์ ขณะที่ด้านการวิจัยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความทันสมัยและความสามารถในการเปรียบเทียบข้อมูลการใช้เวลาระดับประชากรกับข้อมูลติดตามนโยบาย ส่วนด้านวิชาชีพมีระบบจ้างงาน การพัฒนาสมรรถนะและกลไกสนับสนุนหลายรูปแบบ โดยระดับความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ยังไม่อาจยืนยันได้ครบถ้วนจากหลักฐานที่ทบทวน ข้อสังเคราะห์ร่วมอยู่ที่ความแตกต่างระหว่างการมีองค์ประกอบเชิงสถาบันกับความสามารถในการเชื่อมองค์ความรู้และผลการดำเนินงานระหว่างระบบ โดยบางรอยต่อเป็นผลของการแบ่งหน้าที่ที่มีเหตุผล ขณะที่บางรอยต่อสะท้อนข้อจำกัดของการใช้และเชื่อมโยงหลักฐานดังสรุปในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์สถานะและรอยต่อของนันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทย

มิติ	สถานะที่หลักฐานปัจจุบันแสดง	ประเด็นเชิงมโนทัศน์	รอยต่อที่หลักฐานรองรับ
นโยบาย	มีแผนเฉพาะ หน่วยงานรับผิดชอบ เครือข่าย และระบบติดตามผล โดยนันทนาการยังปรากฏในกฎหมายและยุทธศาสตร์ที่มีขอบเขตภารกิจแตกต่างกัน	ฐานมโนทัศน์ครอบคลุมกิจกรรม การตระหนักรู้ การเลือก ทักษะ และกระบวนการใช้เวลาว่าง	การจัดวางภายใต้ภารกิจหลายระดับเป็นการแบ่งหน้าที่ ขณะที่ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมสะท้อนผลลัพธ์ด้านประสบการณ์ได้จำกัด โดยต้องแยกเกณฑ์นันทนาการออกจากเกณฑ์การออกกำลังกาย
นโยบาย	มีแผนเฉพาะ หน่วยงานรับผิดชอบ เครือข่าย และระบบติดตามผล โดยนันทนาการยังปรากฏในกฎหมายและยุทธศาสตร์ที่มีขอบเขตภารกิจแตกต่างกัน	ฐานมโนทัศน์ครอบคลุมกิจกรรม การตระหนักรู้ การเลือก ทักษะ และกระบวนการใช้เวลาว่าง	การจัดวางภายใต้ภารกิจหลายระดับเป็นการแบ่งหน้าที่ ขณะที่ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมสะท้อนผลลัพธ์ด้านประสบการณ์ได้จำกัด โดยต้องแยกเกณฑ์นันทนาการออกจากเกณฑ์การออกกำลังกาย
การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	มีหลักสูตรนันทนาการเฉพาะด้าน ควบคู่กับหลักสูตรที่เชื่อมโยงศาสตร์อื่น และมีเนื้อหาการใช้เวลาว่างในวัตถุประสงค์และรายวิชา	องค์ความรู้สามารถปรากฏผ่านชื่อหลักสูตร เนื้อหา และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเป้าหมายการจัดการศึกษา	ความแตกต่างระหว่างชื่อหลักสูตรกับเนื้อหาเป็นลักษณะการจัดวางองค์ความรู้ตามภารกิจ ยังไม่เพียงพอที่จะวินิจฉัยเป็นช่องว่างของการพัฒนา

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มิติ	สถานะที่หลักฐานปัจจุบันแสดง	ประเด็นเชิงมโนทัศน์	รอยต่อที่หลักฐานรองรับ
การวิจัย	มีงานวิจัยหลายแนวทางครอบคลุมพฤติกรรมการศึกษาการใช้เวลาว่าง โปรแกรม ข้อจำกัด และประสบการณ์ รวมถึงข้อมูลสำรวจการใช้เวลาระดับประชากร	คำถามและเครื่องมือวิจัยอธิบายเวลา กิจกรรม ประสบการณ์ และเงื่อนไขทางสังคมต่างระดับกัน	ความหลากหลายของงานยังไม่ยืนยันความต่อเนื่องของทุกสาย ขณะที่ข้อมูลสำรวจการใช้เวลาที่เผยแพร่ล่าสุดบนหน้าโครงการของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นข้อมูล พ.ศ. 2558 ซึ่งจำกัดการเชื่อมกับข้อมูลติดตามนโยบายร่วมสมัย
วิชาชีพ	มีตำแหน่งงาน มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ระบบพัฒนาบุคลากร และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเป้าหมายจัดตั้งสมาคมนักนันทนาการ	บุคลากรด้านนันทนาการมีขอบเขตหลายประเภท โดยมาตรฐานตำแหน่ง การพัฒนาสมรรถนะ และการกำกับวิชาชีพมีหน้าที่แตกต่างกัน	การจ้างงานและการพัฒนาบุคลากรดำเนินผ่านหลายระบบ ขณะที่ระดับการเชื่อมโยงกับคุณวุฒิและการประเมินสมรรถนะยังไม่สามารถยืนยันได้ครบถ้วนจากหลักฐานที่ทบทวน

ความท้าทายและทิศทางในอนาคต

การพัฒนานันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ การวิจัย การศึกษา วิชาชีพ และนโยบาย โดยคำนึงถึงความแตกต่างของภารกิจและเงื่อนไขเชิงสถาบัน ประเด็นสำคัญอยู่ที่การนำองค์ความรู้มาอธิบายปรากฏการณ์และพัฒนาการปฏิบัติ มากกว่าการกำหนดว่านันทนาการกับการศึกษาด้านการใช้เวลาว่างควรรวมหรือแยกจากกัน บทความนี้จึงเสนอทิศทางการพัฒนาที่มุ่งเชื่อมโยงองค์ความรู้และกลไกที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับบริบทไทย ดังนี้

1. การพัฒนาองค์ความรู้บนฐานบริบทไทย

การพัฒนาองค์ความรู้ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์แนวคิดสากลให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างความสมัครใจ ภาระหน้าที่ ความผูกพันทางสังคม และคุณค่าของกิจกรรม ซึ่งอาจมีความหมายแตกต่างกันตามบริบทและบทบาทของผู้เข้าร่วม การทำความเข้าใจประสบการณ์จึงต้องครอบคลุมมากกว่าประเภทกิจกรรมหรือระยะเวลาที่ใช้ ทิศทางสำคัญคือการพัฒนาความชัดเจนของมโนทัศน์และคำศัพท์ที่จำแนกเวลา กิจกรรม ประสบการณ์ และกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการศึกษาว่าแนวคิดสากลสามารถอธิบายปรากฏการณ์ในบริบทไทยได้ภายใต้เงื่อนไขใด และมีประเด็นใดที่จำเป็นต้องปรับหรือขยายคำอธิบาย การพัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะนี้ควรตั้งอยู่บนหลักฐานเชิงประจักษ์และการเปรียบเทียบข้ามบริบทเพื่อให้องค์ความรู้จากประเทศไทยมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเข้าใจทางวิชาการในระดับสากล โดยรักษาความสอดคล้องระหว่างข้ออธิบายกับหลักฐานที่รองรับ

2. การวิจัยและระบบข้อมูลการใช้เวลา

การพัฒนาการวิจัยควรมุ่งสร้างความต่อเนื่องขององค์ความรู้และเพิ่มความสามารถในการเปรียบเทียบข้อค้นพบ โดยเริ่มจากการทำแผนที่งานวิจัยไทยอย่างเป็นระบบ เพื่อระบุประเด็นที่มีการศึกษาต่อเนื่องและช่องว่างที่ต้องการหลักฐานเพิ่มเติม ทิศทางการวิจัยควรขยายจากการศึกษาพฤติกรรมและผลลัพธ์ไปสู่กระบวนการเลือก การต่อรองกับข้อจำกัด ความแตกต่างของโอกาส และคุณภาพของประสบการณ์ รวมถึงการใช้เวลาว่างในสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่การทำงาน การเรียน และการพักผ่อนอาจซ้อนทับกัน สำหรับระบบข้อมูลระดับประชากร ควรประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาการสำรวจการใช้เวลาที่มีอยู่ให้ครอบคลุมการตระหนักรู้ การเลือก ทักษะ และข้อจำกัด โดยจำแนกข้อมูลการจัดสรรเวลา พฤติกรรมการเข้าร่วม และประสบการณ์ที่บุคคลรับรู้ออกจากกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ การพัฒนาเครื่องมือและระบบข้อมูลต้องคำนึงถึงความ

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

เที่ยงตรง ความสามารถในการเปรียบเทียบ ความต่อเนื่องของการจัดเก็บ และความพร้อมของหน่วยงาน เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้และการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างเหมาะสม

3. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การพัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมุ่งสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ และสมรรถนะที่นำไปใช้ได้จริง โดยรักษาความหลากหลายของหลักสูตรตามภารกิจและความเชี่ยวชาญของแต่ละสถาบัน แนวทางสำคัญคือการพัฒนาข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับองค์ความรู้พื้นฐานด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่าง ครอบคลุมมโนทัศน์ พฤติกรรมและประสบการณ์ ข้อจำกัดและการเข้าถึง การออกแบบและจัดโปรแกรม การจัดการ การวิจัย การประเมินผล และจริยธรรม พร้อมกำหนดระดับความลึกให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิต สำหรับหลักสูตรเฉพาะด้านควรให้ความสำคัญกับการประเมินสมรรถนะจากการปฏิบัติงาน โดยเชื่อมกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบกิจกรรม การดำเนินงาน และการประเมินผลเข้าด้วยกัน ตลอดจนเปิดให้หน่วยงานฝึกประสบการณ์มีส่วนร่วมในการประเมิน ขณะที่การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนนอกสาขาควรมุ่งพัฒนาความสามารถในการเลือกและใช้เวลาว่างอย่างมีความหมาย การดำเนินงานดังกล่าวควรอาศัยความร่วมมือระหว่างสถาบันภายใต้หลักการเคารพความเป็นอิสระทางวิชาการและความแตกต่างของหลักสูตร

4. วิชาชีพและกลไกเชื่อมการศึกษากับการจ้างงาน

การพัฒนาวิชาชีพนันทนาการควรมุ่งเชื่อมโยงคุณวุฒิทางการศึกษา สมรรถนะ และความต้องการของหน่วยงานจ้างงานให้มีความสอดคล้องกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบทบาทหน้าที่และระบบบริหารบุคคล แนวทางที่เหมาะสมคือการพัฒนากรอบสมรรถนะตามลักษณะและระดับความรับผิดชอบของงาน ครอบคลุมการวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบและจัดกิจกรรม ความปลอดภัย การส่งเสริมการเข้าถึง การบริหารจัดการ และการประเมินผล โดยให้สถาบันการศึกษาหน่วยงานจ้างงาน และเครือข่ายวิชาชีพมีส่วนร่วมกำหนดและทดลองใช้ เพื่อสนับสนุนการผลิตบัณฑิตและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน สมาคมและเครือข่ายวิชาชีพควรมีบทบาทประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และส่งเสริมมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับบุคลากรแต่ละประเภท ทั้งนักนันทนาการ อาสาสมัคร และผู้นำกิจกรรม ส่วนการพัฒนาระบบรับรองหรือกำกับวิชาชีพที่มีผลผูกพันควรตั้งอยู่บนหลักฐานความจำเป็น ความพร้อม และผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้อง โดยเปิดโอกาสให้ประเทศไทยพัฒนากลไกที่สอดคล้องกับโครงสร้างการจ้างงานและทรัพยากรที่มีอยู่

5. นโยบายและระบบประเมินผล

การพัฒนานโยบายนันทนาการควรมุ่งเพิ่มความครอบคลุมของระบบประเมินผลให้สามารถอธิบายทั้งพฤติกรรมการเข้าร่วมและคุณภาพของประสบการณ์ โดยให้ความสำคัญกับสามองค์ประกอบ ได้แก่ โอกาสและเงื่อนไขการเข้าถึง พฤติกรรมการเข้าร่วม และคุณภาพของประสบการณ์ ทั้งนี้ ตัวชี้วัดนันทนาการและการออกกำลังกายควรได้รับการกำหนดและรายงานตามขอบเขตของแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน พร้อมรักษาข้อมูลพื้นฐานด้านความถี่และระยะเวลาที่จำเป็นต่อการติดตามนโยบาย และพัฒนาเครื่องมือเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตระหนักรู้ การเลือก ทักษะ และข้อจำกัดตามความเหมาะสม ประเด็นด้านความเสมอภาคควรให้ความสำคัญกับความแตกต่างของโอกาสในการใช้เวลาว่างระหว่างกลุ่มประชากร โดยศึกษาทั้งเงื่อนไขระดับบุคคลและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่หน่วยงานสามารถดำเนินการแก้ไขได้ การปรับปรุงระบบประเมินผลควรดำเนินผ่านการทดลองใช้ในพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกัน พร้อมประเมินคุณภาพเครื่องมือ ภาระการเก็บข้อมูล และความสามารถในการนำผลไปใช้ เพื่อให้นโยบายตอบสนองต่อความต้องการและเงื่อนไขการใช้เวลาว่างของประชาชนได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เมื่อสังเคราะห์ทิศทางทั้งห้าด้าน สามารถเสนอกรอบการพัฒนาตามระดับความพร้อมได้สามระดับ ได้แก่ การต่อยอดจากกลไกที่มีอยู่ผ่านการพัฒนาเครื่องมือและแนวปฏิบัติ การสร้างข้อตกลงร่วมด้านองค์ความรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ และสมรรถนะระหว่างหน่วยงาน และการพัฒนาเชิงสถาบันตามความจำเป็น ซึ่งอาจครอบคลุมระบบข้อมูลระยะยาวและกลไกสนับสนุนวิชาชีพ การดำเนินงานแต่ละระดับสามารถพัฒนาควบคู่กันได้ตามความพร้อม โดยให้น้ำหนักของหลักฐาน ความร่วมมือ และการประเมินผลกระทบเพิ่มขึ้นตามขอบเขตของการเปลี่ยนแปลง กรอบดังกล่าวเป็นแนวทางสำหรับเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการปฏิบัติ โดยรักษาความยืดหยุ่นและความเหมาะสมกับเงื่อนไขของประเทศไทย

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

บทสรุป

นันทนาการและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยมีพัฒนาการที่สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และการรับปรับใช้แนวคิดจากบริบทสากล โดยองค์ความรู้และโครงสร้างด้านนโยบาย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การวิจัย และวิชาชีพก่อรูปขึ้นภายใต้เงื่อนไขและช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เมื่อเทียบเคียงกับองค์ความรู้สากล พบว่าเวลาอิสระ การใช้เวลาว่าง และนันทนาการมีขอบเขตเกี่ยวเนื่องกัน แต่ให้น้ำหนักแก่เงื่อนไขด้านเวลา การเข้าร่วมกิจกรรม และความหมายของประสบการณ์แตกต่างกัน ขณะที่การศึกษาด้านการใช้เวลาว่างกับนันทนาการมีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสถาบันที่หลากหลาย สำหรับประเทศไทย นันทนาการมีความชัดเจนผ่านชื่อและโครงสร้างเชิงสถาบัน ส่วนองค์ความรู้ด้านการใช้เวลาว่างปรากฏอยู่ในฐานมโนทัศน์ เนื้อหาการศึกษา และงานวิจัยของหลายระบบ ความแตกต่างของจังหวะการเปลี่ยนแปลงทางมโนทัศน์กับสถาบันสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ร่วมกันของโครงสร้างต่างรุ่น ซึ่งมีทั้งการแบ่งหน้าที่ตามภารกิจและข้อจำกัดในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ ข้อวินิจฉัยสำคัญของบทความคือ ช่องว่างในการพัฒนาของไทยปรากฏเด่นที่รอยต่อระหว่างองค์ประกอบที่มีอยู่ โดยเฉพาะความครอบคลุมของตัวชี้วัดเชิงนโยบายต่อคุณภาพของประสบการณ์ และข้อจำกัดในการเชื่อมข้อมูลการใช้เวลาระดับประชากรกับข้อมูลติดตามนโยบายร่วมสมัย ขณะที่ความแตกต่างระหว่างชื่อหลักสูตรกับเนื้อหายังไม่เพียงพอที่จะวินิจฉัยเป็นช่องว่างทางการศึกษา ส่วนด้านวิชาชีพมีการจ้างงาน การพัฒนาสมรรถนะ และกลไกสนับสนุนหลายรูปแบบ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาระดับความเชื่อมโยงระหว่างคุณวุฒิ สมรรถนะ และการปฏิบัติงานเพิ่มเติม บทความจึงเสนอกรอบทิศทางการพัฒนาสามระดับ ได้แก่ การต่อยอดจากกลไกที่มีอยู่ การสร้างข้อตกลงร่วม และการพัฒนาเชิงสถาบันตามความจำเป็น โดยให้ขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์กับน้ำหนักของหลักฐาน ความพร้อม และผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้อง คุณูปการทางวิชาการอยู่ที่การเสนอกรอบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ องค์ความรู้ และโครงสร้างเชิงสถาบัน ซึ่งช่วยจำแนกการแบ่งหน้าที่ตามภารกิจออกจากข้อจำกัดที่รอยต่อระหว่างระบบ พร้อมเปิดโอกาสให้หลักฐานจากสังคมไทยมีส่วนตรวจสอบขอบเขตของแนวคิดสากล โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างความสมัครใจ ภาระหน้าที่ และความหมายของประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม ข้อสังเคราะห์ดังกล่าวจำกัดอยู่ที่วรรณกรรมและหลักฐานเชิงสถาบันที่นำมาทบทวน จึงยังไม่ครอบคลุมประสบการณ์การใช้เวลาว่างในชีวิตประจำวันของประชากรไทยอย่างทั่วถึง และการไม่พบหลักฐานในเอกสารที่ทบทวนไม่อาจใช้ยืนยันว่าสิ่งนั้นไม่มีอยู่ การศึกษาระยะต่อไปควรทำแผนที่งานวิจัยไทยอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการศึกษาประสบการณ์ของประชากรและการตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างระบบในบริบทที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาข้อสังเคราะห์ให้มีฐานเชิงประจักษ์ที่เข้มแข็งขึ้น ทั้งนี้ ทิศทางการพัฒนานันทนาการและการใช้เวลาว่างของประเทศไทยควรตั้งอยู่บนหลักฐานและเงื่อนไขของสังคมไทย พร้อมให้องค์ความรู้จากประเทศไทยมีส่วนร่วมตรวจสอบและพัฒนาคำอธิบายทางวิชาการในระดับสากล

การมีส่วนร่วมของผู้นิพนธ์

ผู้นิพนธ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาบทความวิชาการตามบทบาทและความรับผิดชอบที่ระบุไว้ตามเกณฑ์ Contributor Roles Taxonomy (CRediT) ดังแสดงในตาราง โดยผู้นิพนธ์ได้ตรวจสอบและให้ความเห็นชอบต่อบทความฉบับสุดท้าย และร่วมรับผิดชอบต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาทั้งหมด

Name of Author	C	M	So	Va	Fo	I	R	D	O	E	Vi	Su	P	Fu
Jeeranan Kaewma	✓	✓		✓					✓	✓				
Kanyasorn Wattanapanyakul	✓	✓		✓					✓	✓				
Tachapon Tongterm	✓	✓		✓					✓	✓				

C : **C**onceptualization
M : **M**ethodology
So : **So**ftware
Va : **Va**lidation
Fo : **Fo**rmal analysis
I : **I**nvestigation
R : **R**esources
D : **D**ata Curation
O : Writing - **O**riginal Draft
E : Writing - Review & **E**diting
Vi : **Vi**sualization
Su : **Su**pervision
P : **P**roject administration
Fu : **Fu**nding acquisition

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

ผลประโยชน์ทับซ้อน

ผู้นิพนธ์ขอรับรองว่าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนทั้งทางการเงินและที่ไม่ใช่ทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างผู้นิพนธ์ด้วยกัน หรือกับบุคคลและหน่วยงานภายนอก ที่อาจมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน การตีความผล หรือการเผยแพร่บทความนี้

ประกาศการใช้ปัญญาประดิษฐ์

ผู้นิพนธ์ใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ChatGPT (OpenAI) และ Claude (Anthropic) เพื่อช่วยสืบค้นและจัดระเบียบวรรณกรรม พัฒนาโครงสร้างบทความ และปรับปรุงความชัดเจนของภาษา ทั้งนี้ ผู้นิพนธ์ได้ตรวจสอบแหล่งอ้างอิง สังเคราะห์และตีความหลักฐานทางวิชาการ ตลอดจนทบทวนและปรับปรุงเนื้อหาด้วยตนเอง และรับผิดชอบต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของบทความทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา. (2555). แผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2555–2559). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมพลศึกษา. (2566). แผนปฏิบัติการด้านนันทนาการ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2566–2570). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. https://www.dpe.go.th/th/doc-knowledge-recreation/019e497b-d748-7c8a-abff-5364c056f0fb

กรมพลศึกษา. (2569). กรมพลศึกษาจัดประชุมติดตามการดำเนินงานการสำรวจข้อมูลการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และประกอบกิจกรรมนันทนาการ ครั้งที่ 3/2569. https://www.dpe.go.th/th/news-org-news-list/019e3bbd-108a-72b6-9731-0df30e0ba276

กรมพลศึกษา. (ม.ป.ป.). งานวิจัยด้านนันทนาการ. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://www.dpe.go.th/th/doc-research-recreation

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ม.ป.ป.-ก). หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการ. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://pesh.swu.ac.th/%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-3/

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ม.ป.ป.-ข). หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำนันทนาการ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566). สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://pesh.swu.ac.th/%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3/

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ม.ป.ป.-ค). หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566). สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://pesh.swu.ac.th/%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-2/

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2569). หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจกีฬา นันทนาการ และเวลเนส พ.ศ. 2569. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://ms.su.ac.th/th/course/detail/108/168

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ม.ป.ป.). หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานันทนาการ. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://registrar.ku.ac.th/wp-content/uploads/2017/05/MS-Recreation2564.pdf

ฐิติมา ประมลบาล. (2555). การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพนักนันทนาการในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. คลังปัญญาจุฬาฯ. https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2012.1027

เทศบาลเมืองสีคิ้ว. (2558). มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง 3806 นักสันทนาการ. https://sikhiotown.go.th/wp-content/uploads/2018/09/3806-%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-%E0%B8%9B%E0%B8%8F%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%8D-1.pdf

ธมกร แก้วสว่าง และสุวิมล ตั้งสัจจะพจน์. (2567). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาการใช้เวลาว่างเพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้เวลาว่าง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 16(2), 135–144. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/TNSUJournal/article/view/262727

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

ปรียาณัฐ บัวทองจันทร์ วิเชียร โบบทอง อุมาพร แต่งเกลี้ยง และปิยธิดา ปาลรังษี. (2568). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการท่องเที่ยวและนันทนาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่ ปีการศึกษา 2567. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ , 15(1), 179–198. สืบค้น จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/278688

พระราชบัญญัตินโยบายการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2561. (2561, 27 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา, 135(19 ก). https://www3.ago.go.th/legald/wp-content/uploads/2021/11/009-date-27_03_2561-p9.pdf

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546, 31 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา, 120(130 ก). https://songkhla.m-society.go.th/wp-content/uploads/2021/03/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%AA%E0%B8%B9%E0%B8%87%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%B8-%E0%B8%9E.%E0%B8%A8.2546.pdf

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (2551, 14 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา, 125(9 ก), 1. https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1637833342893-691571183.pdf

ภาควิชาสันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ม.ป.ป.). ประวัติภาควิชาสันทนาการ. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://pesh.swu.ac.th/about-history/

ยุทธนา ไชยจูกุล วิทยา ยางกลาง และปิยดา สมบัติวัฒนา. (2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของคนวัยเยาว์ในยุคดิจิตอล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 11(1), 221–235. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsudru/article/view/253588

วณัฐพงศ์ เบญจพงศ์ (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบอุปสรรคของการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการภายนอก ที่พักอาศัยของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(6), 369–381. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/257323

วิมลมาลย์ สมคะเน. (2559). การศึกษาการใช้เวลาว่างเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสตรีวัยทำงาน. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร, 6(3), 11–22. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj/article/view/69300

วีรยุทธ ศรีสุวรรณกิจ. (2549). การพักผ่อนหย่อนใจแบบตะวันตกของชนชั้นนำสยาม พ.ศ.2445-2475 [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. คลังปัญญาจุฬาฯ. https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2006.1971

ศักดิภัทร์ เฉลิมพุฒิพงศ์. (2561). ผู้นำนันทนาการกับการประยุกต์ใช้หลักการนันทนาการไปสู่กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 33(3), 82-89. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/eduku/article/view/134956/167198

สชิลา ชินวงศ์ และสราวุธ ชัยวิชิต. (2568). ความตระหนักรู้การใช้เวลาว่างและอุปสรรคของการเข้าร่วมการใช้เวลาว่าง ของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 51(1), 192–201. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/tahper/article/view/284032/188314

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). มาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก https://bma-csc.bangkok.go.th/csc/hr-ma-1/

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556). นันทนาการ-สันทนาการ. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2569, จาก http://legacy.orst.go.th/?knowledges=%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-%E0%B9%98-%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A1-%E0%B9%92%E0%B9%95%E0%B9%95%E0%B9%96

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). การสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ. 2558 (กรกฎาคม 2557 - มิถุนายน 2558). กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230501051228_95798.pdf

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สำรวจการใช้เวลาของประชากร. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2569, จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/iT

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (14) ประเด็น ศักยภาพการกีฬา (พ.ศ. 2561 – 2580). https://www.senate.go.th/assets/portals/181/fileups/180/files/14-%E0%B8%A8%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A2%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B8%AC%E0%B8%B2.pdf

สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2567). หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. https://registrar.ku.ac.th/wp-content/uploads/2024/06/%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B9%84%E0%B8%9B-%E0%B8%A1%E0%B8%81.-%E0%B8%9E.%E0%B8%A8.-2567.pdf

สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. (2566). แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว. https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/299/pdf/Z102.pdf

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

สำนักส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ. (2551). แผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550–2554). สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

อัณณ์ภิศา รารองคำ และแคทลียา ชาปะวัง. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรรมการใช้เวลาว่างกับรูปแบบการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15(2), 67–78. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/253323

อาจินต์ ทองอยู่คง. (2560). “นักพักผ่อนหย่อนใจเต็มเวลา”: ผู้สูงอายุกับการจัดการเวลาว่างที่ล้นเกินใน “คาราโอเกะสูงวัย”. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, 36(2), 119–146. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSA/article/view/135949

Adie, B. A., Weighill, A., Dong, E., McGrath, R., Mair, H., & Mowatt, R. A. (2025). The future of leisure studies in six landscapes. Loisir et Société/Society and Leisure, 48(1), 90-108. https://doi.org/10.1080/07053436.2025.2474281

Burdge, R. J. (1985). The coming separation of leisure studies from parks and recreation education. Journal of Leisure Research, 17(2), 133-141. https://doi.org/10.1080/00222216.1985.11969621

Council on Accreditation of Parks, Recreation, Tourism and Related Professions (COAPRT). (2021). COAPRT handbook. https://accreditationcouncil.org/Portals/0/COAPRT%20Handbook%20updated%2010-19-2021.pdf?ver=mm9mw9E1zXH53E-h4BB8mQ%3d%3d

Crawford, D. W., Jackson, E. L., & Godbey, G. (1991). A hierarchical model of leisure constraints. Leisure sciences, 13(4), 309-320. https://doi.org/10.1080/01490409109513147

Godbey, G. (1985). The coming cross-pollination of leisure studies and recreation and park education: A response. Journal of Leisure Research, 17(2), 142-148. https://doi.org/10.1080/00222216.1985.11969622

Godbey, G., Crawford, D. W., & Shen, X. S. (2010). Assessing hierarchical leisure constraints theory after two decades. Journal of Leisure Research, 42(1), 111-134. https://doi.org/10.1080/00222216.2010.11950197

Goodale, T. L. (1985). Carts before heavy mules: Are competing hypotheses too late?. Journal of Leisure Research, 17(2), 149-154. https://doi.org/10.1080/00222216.1985.11969623

Henderson, K. A. (2008). Expanding the meanings of leisure in a both/and world. Loisir et société/Society and leisure, 31(1), 15-30. https://doi.org/10.1080/07053436.2008.10707767

Hongsaton, P. (2015). Wela wang: Technologies, markets, and morals in Thai leisure culture, 1830s-1932 [Doctoral dissertation, The Australian National University]. ANU Open Research. https://doi.org/10.25911/5d778806cc6bb

Howe, C. Z., & Rancourt, A. M. (1990). The importance of definitions of selected concepts for leisure inquiry. Leisure Sciences, 12(4), 395-406. https://doi.org/10.1080/01490409009513117

Hurd, A. R., Elkins, D. J., & Beggs, B. A. (2014). Using competencies to assess entry-level knowledge of students graduating from parks and recreation academic programs. Schole: A Journal of Leisure Studies and Recreation Education, 29(1), 51-59. https://doi.org/10.1080/1937156X.2014.11949711

Ito, E., Walker, G. J., & Liang, H. (2014). A systematic review of non-Western and cross-cultural/national leisure research. Journal of Leisure Research, 46(2), 226-239. https://doi.org/10.1080/00222216.2014.11950322

Iwasaki, Y., Nishino, H., Onda, T., & Bowling, C. (2007). Research reflections leisure research in a global world: Time to reverse the western domination in leisure research?. Leisure Sciences, 29(1), 113-117. https://doi.org/10.1080/01490400600983453

Jackson, E. L., Crawford, D. W., & Godbey, G. (1993). Negotiation of leisure constraints. Leisure sciences, 15(1), 1-11. https://doi.org/10.1080/01490409309513182

Liangruenrom, N., Dumuid, D., Craike, M., Biddle, S. J., & Pedisic, Z. (2020). Trends and correlates of meeting 24-hour movement guidelines: a 15-year study among 167,577 Thai adults. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 17(1), 106. https://doi.org/10.1186/s12966-020-01011-9

Liangruenrom, N., Dumuid, D., & Pedisic, Z. (2023). Physical activity, sedentary behaviour, and sleep in the Thai population: A compositional data analysis including 135,824 participants from two national time-use surveys. Plos one, 18(1), e0280957. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0280957

Mair, H. (2006). The potential of interdisciplinarity for leisure research. Leisure Sciences, 28(2), 197-202. https://doi.org/10.1080/01490400500484099

Mgonja, J. T. (2020). Leisure and recreation in non-western societies: critical perspectives and implications for future research. World Leisure Journal, 62(3), 261-271. https://doi.org/10.1080/16078055.2020.1798053

Mowatt, R. (2021). A people’s history of leisure studies: A historiography of four traditions of critical leisure studies. Leisure/loisir, 45(2), 165-213. https://doi.org/10.1080/14927713.2021.1874830

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0

Sezer, K. S., & Aki, E. (2024). "It is as if I gave a gift to myself": A qualitative phenomenological study on working adults' leisure meaning, experiences, and participation. Behavioral Sciences, 14(9), 833. https://doi.org/10.3390/bs14090833

Shaw, S. M. (1985). The meaning of leisure in everyday life. Leisure sciences, 7(1), 1-24. https://doi.org/10.1080/01490408509512105

Shaw, S. M. (1986). Leisure, recreation or free time? Measuring time usage. Journal of Leisure Research, 18(3), 177-189. https://doi.org/10.1080/00222216.1986.11969656

Silk, M., Caudwell, J., & Gibson, H. (2017). Views on leisure studies: pasts, presents & future possibilities?. Leisure studies, 36(2), 153-162. https://doi.org/10.1080/02614367.2017.1290130

Silk, M., Millington, B., Rich, E., & Bush, A. (2016). (Re-)thinking digital leisure. Leisure Studies, 35(6), 712–723. https://doi.org/10.1080/02614367.2016.1240223

Sivan, A., & Stebbins, R. A. (2011). Leisure education: definition, aims, advocacy, and practices–are we talking about the same thing (s)?. World Leisure Journal, 53(1), 27-41. https://doi.org/10.1080/04419057.2011.552216

Sivan, A., & Veal, A. J. (2021). Leisure and human rights: the World Leisure Organization Charter for Leisure: past, present and future. World Leisure Journal, 63(2), 133-140. https://doi.org/10.1080/16078055.2021.1918755

Smith, S. L. (1985). An alternative perspective on the nature of recreation and leisure studies: A personal response to Rabel Burdge. Journal of Leisure Research, 17(2), 155-160. https://doi.org/10.1080/00222216.1985.11969624

Torraco, R. J. (2005). Writing integrative literature reviews: Guidelines and examples. Human resource development review, 4(3), 356-367. https://doi.org/10.1177/15344843052782

Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. Journal of advanced nursing, 52(5), 546-553. https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x

© 2026 The Author(s) · CC BY 4.0